

**Universitat de les
Illes Balears**

Facultat d'Educació

Memòria del Treball de Fi de Grau

El joc dramàtic com a eina per a treballar l'educació emocional

Maria del Mar Burguera Garcia

Grau d'Educació Primària

Any acadèmic 2018-19

DNI de l'alumne: 41615863P

Treball tutelat per Maria Teresa Adame Obrador

Departament de psicologia

S'autoritza la Universitat a incloure aquest treball en el Repositori Institucional per a la seva consulta en accés obert i difusió en línia, amb finalitats exclusivament acadèmiques i d'investigació	Autor		Tutor	
	Sí	No	Sí	No
	☒	☐	☐	☐

Paraules clau del treball: educació emocional, dramatització, joc dramàtic, emocions, educació primària

ÍNDEX

1. JUSTIFICACIÓ	4
2. OBJECTIUS.....	4
3. PLANTEJAMENT.....	5
4. RECERCA	5
5. MARC TEÒRIC.....	7
5.1. LES EMOCIONS.....	7
5.1.1. Concepte d'educació emocional.....	9
5.2. L'EDUCACIÓ EMOCIONAL A L'ESCOLA	12
5.2.1. Què aporta l'educació emocional?	12
5.2.2. Com es pot treballar l'educació emocional?	14
5.3. CONCEPTE DE JOC DRAMÀTIC COM A RECURS PEDAGÒGIC A L'EDUCACIÓ PRIMÀRIA	16
5.3.1. Diferències entre joc dramàtic i teatre.....	17
5.3.2. Beneficis del joc dramàtic a l'aula	19
5.4. L'EDUCACIÓ EMOCIONAL MITJANÇANT EL JOC DRAMÀTIC.....	21
5.5. LEGISLACIÓ	23
5.5.1. Educació emocional	23
5.5.2. Dramatització	25
6. PROPOSTA DIDÀCTICA: EDUCACIÓ EMOCIONAL A TRAVÉS DEL JOC DRAMÀTIC	26
6.1. JUSTIFICACIÓ	26
6.2. OBJECTIUS.....	27
6.3. COMPETÈNCIES BÀSIQUES	27
6.4. CONTINGUTS	27
6.5. RELACIÓ OBJECTIUS-CONTINGUTS-COMPETÈNCIES	28
6.6. METODOLOGIA	29
6.7. TEMPORALITZACIÓ	31
6.8. ACTIVITATS	32

6.8.1. BLOC I: CONSCIÈNCIA EMOCIONAL	33
6.8.2. BLOC II: REGULACIÓ EMOCIONAL	38
6.8.3. BLOC III: HABILITATS SOCIOEMOCIONALS.....	42
6.9. AVALUACIÓ	47
6.9.1. Avaluació contínua.....	47
6.9.2. Avaluació final	47
7. CONCLUSIONS	47
8. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES.....	49
9. BIBLIOGRAFIA.....	51
10. ANNEXES	52

ÍNDIX DE TAULES

Taula 1.....	6
Taula 2.....	18
Taula 3.....	23
Taula 4.....	27
Taula 5.....	27
Taula 6.....	28
Taula 7.....	32
Taula 8.....	33
Taula 9.....	39
Taula 10.....	43
Taula 11.....	52

1. JUSTIFICACIÓ

El present treball relaciona dos temes molt importants en la meua vida: per una banda l'educació i, més concretament l'educació emocional, i per altra, la dramatització.

Hi ha molts tipus d'educació i cada una aporta coses vertaderament necessàries pel creixement del nen. Per a mi, és d'especial interès l'educació emocional gràcies a les meves primeres pràctiques. La meua experiència me va fer veure l'enriquidor que és per a mi treballar aquest tema amb els alumnes. Va ser així per les circumstàncies que vivien a causa del context que ens obligava a ser constant amb aquesta educació. Gràcies a aquesta necessitat, vaig poder tocar de primera ma l'educació emocional destinada a tot l'alumnat de l'aula i ser conscient de la importància en el creixement de l'infant.

Per altra banda, el teatre és fonamental a la meua vida. Vaig estar fent teatre cinc anys en el meu temps lliure i me va fer canviar i evolucionar com a persona. Està clar que nosaltres no ho aplicàvem a l'àmbit educatiu i, de fet, en aquell moment ni tenia present que es pogués fer, però des que vaig començar la carrera he vist una important relació entre teatre i educació. No tant teatre com jo aprenia, amb la finalitat de fer una obra teatral, sinó més un joc dramàtic per adquirir competències a través de la dramatització.

Per tant, l'educació emocional i el joc dramàtic van molt lligats. La dramatització és una eina molt útil per a treballar les emocions i educar als nens entorn a aquest tipus d'educació. Però ni el joc dramàtic és l'única estratègia per a treballar les emocions ni l'educació emocional és l'únic que es pot treballar amb el joc dramàtic. Està clar que es poden estudiar molts més camps en aquests dos ítems, però jo em centraré amb aquesta relació.

Les meves dues experiències són les que m'han dut a pensar en aquest títol i m'han incentivat les ganes de saber més sobre els dos temes i de com s'entrellacen entre si.

2. OBJECTIUS

1. Documentar sobre què és l'educació emocional
2. Indagar sobre el joc dramàtic
3. Relacionar el joc dramàtic amb l'educació emocional
4. Utilitzar el joc dramàtic per a treballar l'educació emocional

3. PLANTEJAMENT

L'enfocament que tindrà aquest document es basarà en dues parts ben diferenciades: un marc teòric sobre els conceptes clau del títol i una proposta didàctica relacionada amb la teoria.

En primera instància, el marc teòric fa referència als dos ítems dels quals gira entorn tot el treball. Per una part se sustentarà una definició d'emocions i d'educació emocional i una altra de joc dramàtic per a entendre de què estem parlant. De cada un dels conceptes, es farà una relació amb el marc educatiu i l'àmbit escolar per tal de tenir present aquestes definicions dins d'una escola i com es contempla i es tracta aquest tema dins del nostre sistema educatiu actual. I ja per últim, es relacionaran els dos anàlisi per tal d'obtenir una sustentació teòrica de les activitats que es duran a terme posteriorment. És a dir, es parlarà de quina unió i proximitat té el joc dramàtic amb l'educació emocional i de quina manera es pot emprar per a desenvolupar al màxim les capacitats emocionals dels infants.

Així doncs, en haver acabat d'explicitar el marc teòric, quedaran per assolits els tres primers objectius plantejats: documentar sobre què és l'educació emocional i sobre el joc dramàtic i relacionar-los entre sí.

En quant a la proposta didàctica, el meu objectiu és elaborar un conjunt d'activitats en relació al tema tractat, és a dir, una proposta per treballar l'educació emocional a través del joc dramàtic dins una aula. Un cop ja estarà ben especificada tota la teoria, serà hora de dur-la en l'àmbit pràctic, tot i que la proposta no es podrà dur a terme a causa de la falta de temps. Per tant, el que vull fer és una proposta didàctica descrita amb exhaustivitat i concretada amb curs i objectius específics.

El quart objectiu en el que em proposo utilitzar el joc dramàtic per a treballar l'educació emocional, es veurà aconseguit en acabar aquesta proposta pràctica.

4. RECERCA

El procés de recerca ha estat progressiu, començant per cercar informació sobre l'educació emocional i la dramatització relacionada amb l'educació per a finalment anar consolidant els aspectes a tractar.

Han estat fonamentals dos cercadors, Dialnet i Google acadèmic, en els quals introduït els conceptes clau del títol i filtrant per anys, per tema (sempre psicologia i educació que

és sobre el que estic documentant-me) i per format del text (articles de llibres o de revistes), s’han seleccionat una sèrie de documents per a sustentar el treball.

Per altra banda, hi ha una fila que es diu “altres” que fa referència a aquella bibliografia que s’ha consultat i que s’ha extret a partir de documents ja trobats en les recerques anteriors.

Taula 1

Recerca de Fonts

Cercador	Primera cerca	Filtres	Bibliografia
Dialnet	Joc dramàtic (8)	Articles de revista (5)	Tejerina, I. (1997). El joc dramàtic a l’Educació Primària. <i>L’arc</i> 8, 47–52.
	Educación emocional en educación primaria (622)	2015 psicología y educación (51)	González, D. (2015). La educación emocional y la interioridad en una aula inclusiva. <i>Quaderns Digitals</i> , 81, 24–38.
	Drama en educación primaria (11)	2000-2009 (4)	Núñez, L., & Navarro, M.R. (2007). Dramatización y educación: aspectos teóricos. <i>Teoría de La Educación. Revista</i> , 19, 225–252.
	Dramatización (490)	2010-2019 artículo de revista psicología y educación (72)	Montero, M. (2016). Dramatización: la navaja suiza del profesor E/LE. <i>Foro de Profesores de E/LE</i> , 12, 167–172. Recuperado de: http://foroele.es/revista/
	Juego dramático (344)	Psicología y educación 2010-2019 (37)	Cruz, P. (2014). <i>El juego teatral como herramienta para el tratamiento educativo psicopedagógico de algunas situaciones y necesidades especiales en la infancia</i> . UNED. Facultad de educación. Departamento de didáctica, organización escolar y didácticas especiales.
			Álvarez-Uría, A., Tresserras, A., Zelaïeta, E., & Vizcarra, M. T. (2015). Juego, Teatro Y Educación Infantil. <i>Enseñanza & Teaching</i> , 33, 143–161. doi: 10.14201/et2015331143161

	Educación emocional (3906)	Artículo de revista 2003 Psicología i educació (26)	Bisquerra, R. (2003). Educación emocional y competencias básicas para la vida. <i>Revista de Investigación Educativa</i> , 21(1), 7–43. Recuperado de: https://revistas.um.es/rie/article/view/99071
Google Acadèmic	Educació emocional (2280)	Dramatització desde 2018 (44)	Bisquerra i Alzina, R. (2018). Educació emocional: de la recerca a la pràctica fonamentada. <i>Revista Catalana de Pedagogia</i> , 13, 145–171. doi:10.2436/20.3007.01.102
	Educación emocional (3910)	Dramatización 2015 revistas primaria (40)	González, J. (2015). Dramatización Y Educación Emocional. <i>Revista De Investigación Educativa</i> 21, 99–119. Recuperado de: http://www.redalyc.org/html/2831/28314030100/
Altres			Motos, T., & Navarro, A. (2003). El papel de la dramatización en el currículum. <i>Revista Artículos</i> , 29, 10-28. Cruz, V., Caballero, P., & Ruiz, G. (2013). La dramatización como recurso didáctico para el desarrollo emocional. Un estudio en la etapa de Educación Primaria. <i>Revista de Investigación Educativa</i> , 31(2), 393-410. doi: 10.6018/rie.31.2.164501 Bisquerra Alzina, R. y Pérez Escoda, N. (2012). Educación emocional: estrategias para su puesta en práctica. <i>Avances en Supervisión Educativa</i> , 16, 1-11. Recuperado de: https://avances.adide.org/index.php/ase/article/view/502

5. MARC TEÒRIC

5.1. LES EMOCIONS

La paraula emoció té arrels del llatí *movere*, que significa moure. Si afegim el prefix *e*, pot significar moure cap a defora de nosaltres mateixos. Si ens fixem bé en aquest avantpassat de la paraula, ja ens podem adonar del que són les emocions, del que ens fan a nosaltres.

El concepte d'emoció ha estat descrit i analitzat per nombrosos autors, però Bisquerra (2002) el defineix com: "Un estat complex de l'organisme caracteritzat per una excitació o pertorbació que predisposa a una resposta organitzada. Les emocions se generen habitualment com a resposta a un esdeveniment extern o intern" (p.62). Una emoció sorgeix com a desencadenant de les nostres relacions amb l'entorn. Es pot dir que "les emocions són, per tant, experiències subjectives, fenòmens psicofisiològics de curta durada, que sorgeixen de la nostra lluita per la supervivència i representen formes d'adaptació davant de les canviants demandes de l'entorn, l'expressió ens permet interactuar amb el món en què ens movem" (Caruana, et al. 2014, p.25).

Avaluem constantment el que es fa en el nostre context i, depenent del que és més important per a nosaltres segons la nostra cultura, creences, educació, etc., ens afecta d'una manera o d'altra. Les emocions com a tal no les podem evitar, són quelcom que sorgeix per les nostres relacions amb l'entorn, però podem regular els nostres fets i evitar-ne conseqüències. Tal com diuen Català, Valero, Cruana i Gomis (2014), les emocions són reaccions espontànies i de curta durada que no podem impedir. Allò que sí podem evitar i controlar és la conducta sorgida per l'emoció sentida. "La dimensió emocional de l'ésser humà es troba en l'origen de moltes de les decisions que prenem cada dia i que van conformant, al llarg de la nostra història personal, allò que som en el moment actual" (Albaladejo et al.,2014, p.18).

Segons Bisquerra (2002), existeixen tres nivells en que es pot manifestar una emoció: neurofisiològic, conductual i cognitiu. En el primer cas, l'emoció prové del Sistema Nerviós Central que s'encarrega de fer aquestes emocions conscients i ens provoca efectes fisiològics. En la manifestació conductual, com el propi nom ens indica, podem determinar quina emoció s'experimenta per les accions que pugui dur a terme l'individu, el llenguatge no verbal és molt important en aquest cas. En tercer lloc, el component cognitiu, fa que donem un nom a l'emoció que estem sentint en aquell moment i, així, poder conèixer totes les emocions.

Per tant, els tres factors juguen un paper fonamental, cada un des de la seva perspectiva, per a fer-nos viure i experimentar emocions, identificar-les i anomenar-les d'alguna manera. Tot això és clau a l'hora d'entendre per què ens sentim d'una determinada manera en una situació concreta. Sense les tres manifestacions, no podríem esbrinar què són les emocions ni com educar-les.

Si parlem de quines són les funcions d'aquestes reaccions que ens provoquen les emocions, podem concloure que tenen funció motivadora, adaptativa, informativa, social i ens ajuden al desenvolupament personal.

Des d'aquesta perspectiva emocional de la que estem parlant, s'ha d'esmentar les Intel·ligències Múltiples, proposades per Gardner al 1995. En aquesta teoria es distingeixen set intel·ligències: cinètica-corporal, lògica-matemàtica, musical, espacial, lingüística, intrapersonal i interpersonal. D'aquestes dues darreres són en les que ens hem de centrar quan parlem sobre emocions. Gardner (1995) les defineix com:

“La intel·ligència interpersonal es construeix a partir d'una capacitat nuclear per sentir distincions entres es demés: en particular, contrastos en els seus estats d'ànim, temperaments, motivacions i intencions. En formes més avançades, aquesta intel·ligència permet a un adult hàbil llegir les intencions i desitjos dels altres, malgrat s'hagin ocultat” (p.8).

“La intel·ligència intrapersonal, el coneixement dels aspectes interns d'una persona: l'accés a la pròpia vida emocional, a la pròpia gama de sentiments, al capacitat d'efectuar discriminacions entre aquestes emocions i finalment posar-les un nom i recórrer a elles com a mitjà d'interpretar i orientat la pròpia conducta” (p.9).

És per això que ens interessen aquestes dues intel·ligències, perquè són les que ens permeten distingir els estats d'ànims dels altres i conèixer les nostres pròpies emocions.

“El valor comunicatiu de l'emoció és important a l'hora de tenir unes relacions socials estables. Com millors emissors i receptors d'emocions siguem, més hàbils socialment serem” (Cruz, Caballero i Ruiz, 2013, p.397). Si tenim una bona comunicació de les nostres emocions amb l'exterior, ens resultarà més fàcil establir aquestes relacions interpersonals de les que parla Gardner.

5.1.1. CONCEPTE D'EDUCACIÓ EMOCIONAL

Les emocions ens condueixen quotidianament, figuren dins nosaltres i és necessari educar-les per a poder créixer, evolucionar i conviure millor amb un mateix i amb els altres. Per això ha d'estar present l'educació emocional en la nostra vida i en una escola.

L'educació emocional és un procés educatiu, continu i permanent, que pretén potenciar el desenvolupament emocional com a complement indispensable del desenvolupament cognitiu, constituint ambdós elements essencials del desenvolupament de la personalitat integral (Bisquerra, 2002). És per això que un individu ha de seguir educant-se emocionalment i desenvolupar coneixements i habilitats sobre les emocions. “L'educació emocional es proposa optimitzar el desenvolupament humà; és a dir, el desenvolupament integral de la persona (desenvolupament físic, intel·lectual, moral, social, emocional, etc.)” (Bisquerra, 2012, p.1). Entendre com són les emocions que experimentem ens proporciona eines per a afrontar-les millor i superar els reptes que se'ns puguin plantejar.

Bisquerra proposa que aquesta educació ha d'estar al llarg de tota la formació acadèmica, s'ha d'iniciar en els primers moments de vida perdurant en totes les etapes educatives, i és tasca dels docents dur-la a terme. Però no s'acaba aquí, l'educació emocional és una formació que s'ha de prolongar al llarg de la vida, hem de seguir educant les nostres emocions per a ser de cada cop més competents i erradicar al màxim les emocions negatives que desencadenen conductes negatives.

Bisquerra i Pérez (2012) afirmen: “L'educació emocional és una forma de prevenció primària inespecífica, (...). La prevenció primària inespecífica pretén minimitzar la vulnerabilitat de la persona a determinades disfuncions (estrès, depressió, impulsivitat, agressivitat, etc.) o prevenir la seva ocurrència. Per a això es proposa el desenvolupament de competències emocionals” (p.2). Treballar les competències emocionals té un paper clau en el desenvolupament emocional d'una persona, ja que estableix les bases imprescindibles per a controlar les emocions i educar-les. En aquest procés educatiu de les emocions, les competències emocionals s'han d'entendre com un tipus de competències bàsiques per a la vida, essencials pel desenvolupament integral de la personalitat (Bisquerra i Pérez, 2012).

Les emocions formen part de la personalitat de cada un, per això és indispensable desenvolupar-les per anar construint la manera de ser i de fer de cada un. Per tant, el Grup de Recerca en Orientació Psicopedagògica (GROP) de la Universitat de Barcelona, proposa cinc grans competències: consciència emocional, regulació emocional, autonomia emocional, competència social y habilitats de la vida per al benestar.

- Consciència emocional: prenem consciència de les emocions, tant les pròpies com les dels altres individus. Podem captar el clima emocional d'una situació determinada.
- Regulació emocional: competència que ens permet utilitzar les emocions de forma adequada. S'ha d'entendre la relació entre emoció, cognició i comportament
- Autonomia emocional: dins d'aquest concepte es troben l'actitud positiva, la responsabilitat, capacitat per analitzar críticament les normes socials, etc.
- Competència social: és l'habilitat de poder establir unes bones relacions amb altres persones. Per tant, significa tenir unes habilitats socials desenvolupades i una bona comunicació i actitud.
- Habilitats de la vida per al benestar: dur a terme actituds apropiades i responsables per a solucionar problemes de qualsevol tipus.

Bisquerra (2012) afirma:

“Adquirir competències emocionals afavoreix les relacions socials i interpersonals, facilita la resolució positiva de conflictes, afavoreix la salut física i mental, i a més contribueix a millorar el rendiment acadèmic, (...). Molts problemes socials i personals són una manifestació de l'analfabetisme emocional. El desenvolupament de competències emocionals a través de l'educació emocional pot representar una millora que afecta positivament a múltiples aspectes de la vida” (p.3).

S'han de treballar cada una de les competències emocionals per a desenvolupar-se positivament amb les relacions exteriors i amb la salut d'un mateix. “L'actuació pedagògica pretén potenciar l'adquisició de competències com ara expressar emocions i sentiments, establir relacions entre iguals, buscar alternatives davant problemes i conflictes, escoltar i respectar les opinions dels altres, etc.” (Renom, 2007, p.33). Amb tot això, Albaladejo et al. (2014) manifesten que naixem amb aptituds preestablertes que es poden regular amb la pràctica de l'educació fins a un nivell límit. Un individu és competent quan és capaç de desenvolupar-se en diferents contextos amb facilitat. Per tant, aquestes aptituds i habilitats són mitjans considerables per a aconseguir l'èxit en diferents facetes de la vida. L'educació es converteix en el conscienciator i el regulador principal de les emocions per a arribar al nivell límit.

I quan s'ha d'explicitar aquesta educació dins d'una aula? Bisquerra (2002) proposa que ha d'estar integrada en el currículum de manera transversal, ajustant-se a les diferents

matèries. Tots els docents han de dur a terme l'educació emocional i s'ha de fer aprofitant els problemes que van sorgint per a, de manera implícita, tractar aquest tema. L'educació emocional no ha d'esdevenir una àrea en si, no tindria cap sentit que fos així, ja que és una problemàtica que se'ns pot presentar en qualsevol moment i es poden aprofitar nombrosos recursos de les altres matèries.

“L'educació emocional és una resposta a les necessitats socials que no estan suficientment ateses en les àrees acadèmiques ordinàries. Entre aquestes necessitats hi ha la prevalença d'ansietat, estrès, depressió, consum de drogues, conflictes, violència, assetjament escolar, suïcidis, comportaments de risc, etc.” (Bisquerra, 2018, p.156). Totes aquestes necessitats han de ser ateses a l'escola per tots els mestres, considerant un àmbit més a desenvolupar dins de les matèries. Per a treballar aquestes necessitats, les emocions es poden educar augmentant els coneixements i la informació que tenim sobre elles i tot el relacionat amb el món afectiu (Albaladejo et al. 2014). És a dir, conscienciant emocionalment als alumnes d'allò que senten, així com regulant les accions que es produeixen enfront a cada emoció.

5.2. L'EDUCACIÓ EMOCIONAL A L'ESCOLA

5.2.1. QUÈ APORTA L'EDUCACIÓ EMOCIONAL?

Els infants presenten una sèrie de necessitats socials que no estan suficientment explicitades al currículum per ser ateses i que, els docents, mitjançant l'educació emocional han de cobrir.

“Les investigacions han demostrat la importància i la necessitat de l'educació emocional per múltiples raons, entre d'altres la prevenció d'ansietat, estrès, depressió, consum de drogues, violència, suïcidis, comportaments de risc, assetjament escolar, etc. Però sobretot per facilitar la convivència, millorar el rendiment i desenvolupar el benestar personal i social” (Bisquerra, 2018). L'educació emocional construeix la base necessària perquè els alumnes puguin tenir èxit en l'escola, amb les relacions amb els altres i amb sí mateix.

Un recull dels beneficis més específics que pot aportar l'educació emocional dins una aula, partint d'allò més personal per a arribar a les relacions socials i el benestar col·lectiu, podria ser:

- Assumpció de coneixements per a poder posar nom a les emocions amb la finalitat de saber què passa en cada moment i ser conscients de l'evolució emocional.
- Distinció de manera més òptima les pròpies emocions i saber identificar i classificar les dels altres per a poder millorar les relacions amb un mateix i amb els altres, així com per treballar en projectes cooperatius comuns i regular els possibles conflictes que pugin sorgir en el treball en grup.
- Adquisició d'aprenentatges sobre com controlar les emocions davant certes situacions i ser més tolerants a la frustració quan apareixen entrebancs en el camí.
- Prevenició de les conseqüències de les emocions negatives que es puguin sentir per no caure en la desanimació i interioritzar habilitats per a produir emocions positives que ens ajudin a l'automotivació davant situacions difícils.
- Elevació de l'autoestima i millorar l'autoconcepte que pot tenir transcendència en una major eficàcia en la presa de decisions per a afrontar els desafiaments amb més seguretat i confiança.
- Estimulació de la concentració, el rendiment i la productivitat de les tasques acadèmiques, creant i potenciant l'autoconcepte i l'opinió d'un mateix.
- Interiorització de capacitats per afrontar diverses situacions, adoptar una actitud positiva davant la vida i fluir en les diferents situacions que ens puguem trobar.

Sintetitzant, l'educació emocional aporta a l'aula un clima emocional estable, tant en els alumnes de manera individual com socialment parlant. S'estimula la competència social i emocional per a arribar a un creixement personal i grupal. Tot això incideix en el comportament, fent disminuir aquelles conductes problemàtiques i agressives, com també en el rendiment acadèmic.

Per tant, el que fa l'educació emocional a l'escola és desenvolupar les cinc competències emocionals de cada individu proposades en l'apartat anterior. "És un aprenentatge que en ser difús penetra per cada porus fins a arribar a totes les estructures i dimensions del subjecte" (González, 2015). És un aprenentatge significatiu que promou el

desenvolupament integral de l'individu per a arribar a la capacitat emocional màxima que l'ajudarà en múltiples aspectes, tant dins com fora de l'escola.

5.2.2. COM ES POT TREBALLAR L'EDUCACIÓ EMOCIONAL?

Per a tenir un desenvolupament òptim de les capacitats emocionals de la persona, hem de conèixer el seu context i el que realment necessita i partir d'allò que experimenta per a arribar a un aprenentatge significatiu. “La pràctica de l'educació emocional s'ha de dur a terme mitjançant metodologies actives, vivencials i participatives, que contemplin la història personal del nen, el seu entorn i les seves necessitats” (Bisquerra, 2002, p.74). Una educació emocional totalment descontextualitzada no calarà a l'interior del nen, hem de crear situacions i moments adequats per a poder dur a terme la intervenció.

El context esdevé tan important perquè partint de les vivències personals, el nen es converteix en protagonista actiu de l'aprenentatge, fa un procés de construcció personal emocional i així poden arrelar els ideals d'aquesta educació. Per això, es necessari obtenir la màxima informació sobre la família i l'entorn social, arribant a crear situacions reals dins l'àmbit escolar que ajudin a l'infant a construir el seu aprenentatge emocional.

Si el context és tan important, encara ho són més les famílies, l'educació emocional comença des de casa. “L'educació emocional eficient requereix un treball en equip per part de la comunitat educativa (famílies, professors, alumnat), construint, si és possible, una comunitat d'aprenentatge” (Bisquerra, 2018, p. 161). La formació de les famílies hauria de començar des del naixement. Per tant, el primer contacte de l'educació emocional amb les famílies hauria de ser a través dels pediatres, ginecòlegs i professionals de la salut. Quan s'arriba a l'escola ja han passat una sèrie d'anys que són de gran rellevància (Bisquerra, 2012).

Per altra banda, si la família és summament important, el docent es converteix en un peó clau en el desenvolupament d'aquesta educació. L'educador, a més de ser un especialista en tot el que fa referència a l'estimulació de l'aprenentatge, a l'organització del currículum i de la creació d'un ambient de desenvolupament de capacitats, serà un mediador essencial de les habilitats emocionals en el nen (Cruz, 2014). Ha d'esdevenir com un guia espiritual que acompanyi al nen en el seu procés emocional, dotant-lo dels recursos necessaris per a obtenir un bon desenvolupament.

“S’ha de seleccionar, programar i presentar al nen aquells estímuls que motivin la seva trajectòria emocional, que facin sentir-se bé amb si mateix i ser capaç de regular les múltiples reaccions emocionals” (Cruz, 2014, p.169). Per a optimitzar la implantació d’aquest model d’educació emocional i que els docents tinguin les eines suficients per a arribar a aquesta estimulació dels infants, Bisquerra (2002) proposa un model de consulta que consisteix en la comunicació de dos professionals de diferents camps (mestre, psicòleg, orientador...). És una relació establerta de forma voluntària on hi ha un consultor i un consultant, que sol ser el docent. Aquest mètode té dues finalitats clau destinades al consultant. Per una banda ampliar els coneixements del consultant per a que la seva tasca amb l’alumne, la família, el centre, etc., es vegi afavorida; i per altra, propiciar que el consultant desenvolupi una sèrie d’habilitats per a que en un futur sigui capaç de resoldre problemes similars per a ell mateix. És a dir, dotar-lo de recursos personals per a que no es torni a produir una consulta igual.

El conjunt d’activitats adients per a treballar l’educació emocional a l’escola és molt variat. Alguns exemples són el *mindfulness*, la presa de consciència de les emocions, potenciació de l’empatia, desenvolupament de l’autoestima, la dramatització, la lectura emocional, etc. Es tracta d’una metodologia globalitzada i activa que permet la construcció d’aprenentatges emocionals significatius i funcionals” (Renom, 2007, p.19) en que l’alumne de manera lúdica va cobrant competències i habilitats òptimes que l’ajuden a desenvolupar-se emocionalment, tant a dins de l’aula, com a casa, com en la societat en general.

Les activitats, destinades a educar les emocions com a qualsevol altre àmbit, segueixen una sèrie de passos que es poden resumir en: explicar allò que es farà per a orientar el nen, ensenyar com s’ha de dur a terme i resoldre dubtes, fer-ho i practicar-ho per tal d’agafar fluïdesa, controlar el progrés que es va realitzant corregint i millorant la pràctica i generalitzar aquest procés de pràctica a l’hàbit diari (Bisquerra, 2018). Aquest últim punt fa referència a l’aplicació de la competència emocional adquirida al context no escolar.

L’objectiu del docent ha de ser que l’alumne adquireixi unes habilitats específiques per a traslladar allò après a altres espais fora de l’aula, ha de ser una educació per a la vida, per a tenir present en tot moment.

5.3. CONCEPTE DE JOC DRAMÀTIC COM A RECURS PEDAGÒGIC A L'EDUCACIÓ PRIMÀRIA

“Dramatitzar per expressar, per establir les bases de l'intercanvi entre les persones... Expressar per a ser. Comunicar per a ser. Crear per ser” (López, Jerez y Encabo, 2009, p.12).

En la història del terme de drama o joc dramàtic en la llengua anglesa es parla de *creative dramatics*, *theatre games* o *drama*. En canvi, en la llengua francesa es denomina *jeu dramatique*. Per això, en espanyol s'han generalitzat els termes de joc dramàtic i dramatització. Observant d'on provenen aquests termes i de la forma en que s'utilitzen, es pot clarificar que els dos conceptes esdevenen sinònims.

Álvarez-Uria, Tresserras, Zelaieta i Vizcarra (2015) defineixen el concepte com: “aquella activitat que utilitza l'eina teatral en una pràctica lúdica orientada a ella mateixa i sense projecció a l'exterior” (p.149). Són un conjunt de pràctiques creatives d'expressió del propi nen per a desenvolupar la seva personalitat. González (2015) perfila la definició com la producció d'un aprenentatge amb el qual els infants puguin entendre les relacions humanes, posicionar-se en el lloc dels altres i considerar diferents punts de vista.

“La seva finalitat és aconseguir una experiència educativa integradora de llenguatges expressius que, basat en el joc i el protagonisme del nen, possibiliti la seva expressió personal, l'impuls de la seva capacitat i actitud creativa i millora de les seves relacions personals” (Cruz, 2014, p.95). El propòsit és assolir una educació activa on s'integrin el llenguatge i l'expressió per a incentivar la creativitat i, al mateix temps, per a millorar les relacions personals, amb un mateix i amb els altres. A més, “promou alhora els processos cognitius, afectius i conductuals en la persona; d'aquí el seu èxit per a l'educació” (González, 2015, p.101). És a dir, desenvolupa tres dimensions clau de la persona que incideixen en l'educació emocional i que s'han de processar per a arribar a una bona formació.

Per a aconseguir aquest objectiu es pot fer mitjançant imitacions, improvisacions, jocs de rols, representació de contes, construcció de màscares, etc. Així doncs, es desenvolupa l'expressió artística, la plàstica, la corporal, el ritme i la música i l'expressió oral. “La dramatització uneix les diferents manifestacions del llenguatge fomentant en gran mesura

la formació integral de l'alumnat” (López, Jerez y Encabo, 2009, p.16). També promou el treball en equip i la cooperació i l’acceptació dels altres. Mitjançant dinàmiques lúdiques s’aconsegueix una formació important en moltes de les habilitats de l’infant. Els plans d’actuació de la dramatització estan basats en la idea de l’aula com un lloc de creació, reflexió i intercanvi d’idees (Motos i Navarro, 2003). Es tracta de, a partir de diferents situacions relacionades amb les motivacions de l’infant, enriquir la seva experiència i millorar les relacions interpersonals i intrapersonals, superant pors i inhibicions.

En el joc dramàtic existeix el component imaginatiu “fer com si”. És un element que consisteix en que succeeix alguna cosa a algú, elaborant una representació simbòlica que els pot ajudar a entendre conceptes, emocions, conductes dels seus companys, etc. S’ha d’enfocar aquest terme des del joc propiciat pels nens, però tenint clar que la tasca ha d’estar estructurada amb una normativa i unes regles clares que ens faci veure l’activitat com a quelcom complex, que va més enllà d’una representació.

Per a treballar la dramatització a l’aula, hi ha d’haver una seqüenciació clara amb uns objectius prèviament establerts, indicadors del per què de la tasca. Establint activitats pautades amb representacions i jocs, l’infant esdevé protagonista de l’aprenentatge formant i polint les seves habilitats personals.

5.3.1. DIFERÈNCIES ENTRE JOC DRAMÀTIC I TEATRE

No hem de confondre el teatre com a tal amb el joc dramàtic o dramatització, hi ha una clara diferència entre els dos. El joc dramàtic i la dramatització són dos conceptes que signifiquen el mateix, però es diferencien del terme teatre. En la present taula es pot veure de manera esquemàtica les diferències entre un i altre:

Taula 2*Diferències entre Joc Dramàtic i Teatre*

JOC DRAMÀTIC	TEATRE
<ul style="list-style-type: none"> • Projecte oral susceptible de variar • Papers elegits per els que actuen • Accions i conversacions improvisades sobre el tema elegit • Actors i públic són intercanviables • El guia o mediador permet fer avançar • El joc dramàtic no pot arribar a sortir si el tema no permet que els nens actuïn • Actors: nens en situació de joc col·lectiu • Nins que juguen a ser • Nins que exerciten en els papers • Expressió • Realització del projecte que ha motivat • Recreació de situacions amb desig d'exercitar-se amb elles • Compromís total del nen • Joc 	<ul style="list-style-type: none"> • Obra escrita, planificada i ensellada • Papers acceptats a partir d'una proposta del director • Text après pels actors • Accions dirigides • Els actors i espectadors no són intercanviables en la seva funció (amb certs matisos en el teatre més avantguardista) • El director planeja el desenvolupament de l'obra • L'obra s'ha de desenvolupar en totes les fases previstes • Actors: adults en situació de feina • Actors que representen • Espectacle • Creació de situacions imaginades per l'autor i el director es l'encarregat de la seva posada en escena • Compromís de l'actor • Treball

Nota. Font: Lopez, A., Jerez, I., & Encabo, E. (2009). *Claves para una enseñanza artístico-creativa: la dramatización*, p. 19.

A mode de resum, el drama o joc dramàtic és un procés educatiu on el nen és el protagonista i obté un aprenentatge actiu que el fa desenvolupar la seva creativitat, la comunicació i la personalitat. És una activitat lúdica i es relaciona amb l'Educació Primària. En canvi, el teatre és un producte acabat, una elaboració tècnica i un procés artístic on es prioritza el resultat final per a satisfer a un públic. És un procés artístic destinat a adolescents (López, Jerez i Encabo, 2009).

5.3.2. BENEFICIS DEL JOC DRAMÀTIC A L'AULA

“L'aprenentatge dramàtic treballa des d'una metodologia que afavoreix la confiança, desperta l'afecte i l'empatia cap a l'altre, descobreix la importància dels altres, experimenta amb la realitat, explora les emocions i sentiments, i intenta reflexionar sobre tot això, transposant-los a contextos reals” (González, 2015, p.114). La dramatització treballa molts àmbits al mateix temps, des de l'autoafecte fins al respecte dels altres, passant per l'experimentació corporal. Es poden englobar les aportacions del joc dramàtic a dins l'escola en 6 grups basats en les contribucions de López, Jerez i Encabo (2009, p.21):

- **Expressió corporal**

Hi ha moltes maneres de comunicar-se i, juntament amb la oral, l'expressió corporal és la més utilitzada en la dramatització, és una eina fonamental de comunicació. Aquest tipus d'expressió permet als alumnes exterioritzar sensacions, idees, emocions, pensaments, etc. Utilitzen el cos, les expressions facials i el moviment per a comunicar-se amb els companys i amb la resta de persones de l'escola i entén que aquest tipus d'expressió és fonamental per a la vida, dotant-lo de significat estètic i artístic. Les nostres emocions són transmises a través del nostre llenguatge corporal, estem en constant comunicació a través del llenguatge no verbal. Per tant, aquesta part constitueix un aspecte fonamental del que aporta la dramatització.

- **Habilitats lingüístiques**

Gràcies a la dramatització, es comprova un enriquiment del vocabulari i de les expressions lingüístiques, així com la millora en competències comunicatives. Això passa degut a que aquest tipus d'activitat es basa en l'ús de la llengua, l'acció principal és la parla, la comprensió oral i la utilització de les tècniques de comunicació. Serveix a l'infant per a que ell mateix elabori missatges de forma correcta i per a que descodifiqui els missatges dels seus companys i verifiqui la seva recepció. Així doncs, els alumnes van adquirint una competència lingüística que tindrà una gran transcendència en la seva educació.

- **Educació emocional**

Les activitats dramàtiques tenen un gran impacte emocional sobre els participants, però també sobre el públic que l'observa, analitzant i reflexionant sobre aquelles practiques que són representades comparant-les amb les pròpies conductes i experiències. Ajuda a l'adquisició de coneixements de les pròpies emocions per a poder identificar-les i desenvolupar-les i controlar-les correctament. Certament, s'eduquen les emocions per a no deixar-se endur per la frustració i sensacions negatives. S'intenten potenciar les emocions positives creant un hàbit de motivació i autoconcepte positiu. Tot això crea un sentiment de seguretat i confiança que ajuden a l'infant a fluir i a canviar la perspectiva cap a un enfocament positivista de la vida.

- **Cohesió de grup**

El joc dramàtic afavoreix en gran mesura les relacions interpersonals, millorant el clima grupal. És un instrument molt potent per a desenvolupar habilitats socials i incrementar la cohesió grupal. Així doncs, esdevenen hàbits cooperatius en el desenvolupament de l'acció teatral que són extrapolats a la vida quotidiana dels infants. Per tant, el joc dramàtic incentiva a generar un clima de confiança en el grup-classe, que fa possible als seus components expressar-se i comunicar-se tal com són, alhora que se senten acceptats pels altres (González, 2015). Incentivant la confiança del nen en ell mateix, s'obtindrà desencadenant molt important, la confiança amb els altres, creant un sentiment de grup per a superar la por a fer el ridícul. El joc és un element clau per a recolzar-se els uns amb els altres, crear sentiment de grup i deixar de banda la por a ser jutjats.

- **Creativitat**

La creativitat és un procés evolutiu en el qual hi poden accedir totes les persones, ja que no es quelcom espontani, sinó que es pot educar. A través del joc dramàtic es potencia la innovació, la recerca de solucions originals, la participació en activitats imaginatives que necessitin de l'expressió creativa per a ser desenvolupades. "L'allò dramàtic en l'educació fomenta la creativitat quotidiana, fent que les persones se sentin més vives, sanes i connectades amb el món" (González, 2015, p.116). És un gran estimulant de la percepció, l'art i el concepte de creació i imaginació.

- **Inclusió**

El joc dramàtic permet la presència, la participació i el progrés de tot l'alumnat, sigui quin sigui el nivell acadèmic o el seu ritme d'aprenentatge. Com ja s'ha esmentat, la dramatització potencia la concepció grupal i aquest fet fa que es vegi afavorida la presa de decisions i la participació activa de tot el grup. Tejado i Romero (2017) aporten que amb la dramatització es fomenta l'empatia en posar-se al lloc de l'altre, es potencia l'autoestima en el moment en que les seves aportacions són valorades i es veuen reflectits els beneficis de la diversitat, ja que com més diferents siguin els participants, més variades seran les seves aportacions.

És important la tasca del docent en la repartició de funcions o papers en el joc per a promocionar la integració i motivació de cada alumne. Si es té en compte la veu dels alumnes que constitueixen la dramatització, és més fàcil arribar a allò que els hi agrada i consensuar una metodologia pròpia on tots hi tinguin cabuda.

En tots els avantatges anomenats, és necessari que es parteixi d'allò personal i pròxim per a que, de forma fluida i autònoma, repercuteixi en les relacions interpersonals i en el grup en general. El benestar personal es veurà reflectit en el benestar del grup.

5.4. L'EDUCACIÓ EMOCIONAL MITJANÇANT EL JOC DRAMÀTIC

“En un moment en que molts nens semblen tenir dificultats amb el maneig dels seus problemes, de prestar atenció o de concentrar-se, de controlar els seus impulsos, de sentir-se responsables pel seu treball o d'interessar-se en el seu aprenentatge, qualsevol cosa que sostingui aquestes habilitats ajudarà a la seva educació, i justificarà la necessitat d'una educació emocional a l'escola” (González, 2015, p.104).

Una part d'aquesta educació es duu a terme mitjançant l'exemple i la imitació. És valuós entrenar la comunicació verbal per a arribar a unes relacions socials estables i a una exteriorització dels sentiments per a donar consciència d'allò que passa i poder manejar els seus problemes. La dramatització, a més d'incidir en la comunicació, també desenvolupa habilitats i capacitats socials i relacions positives amb els altres que aporten beneficis per a l'educació integral de l'infant (Nuñez i Navarro, 2007). Les emocions intervenen en la dramatització, fet que fa que es desenvolupi l'educació emocional, que

suposa un eix fonamental en el procés d'aprenentatge. Per això, el joc dramàtic juntament amb altres activitats poden enriquir als alumnes i al seu procés vital (Montero, 2016).

El joc dramàtic dona la oportunitat de ser un assaig per a la vida, sabent que s'està en una acció imaginària, es representa una part de la realitat de forma lliure perquè es sap que no tindrà repercussions. Per a fer aquest tipus de dramatitzacions partint d'aquelles situacions reals, és necessari implicar tota la part emocional i sentimentalment, utilitzant tota la creativitat per a arribar a una construcció completa. Per això, el drama és un potenciador de l'educació emocional, per donar èmfasi a aquests sentiments interiors que troben expressió en un mateix gràcies a aquest acte.

Núñez i Navarro (2007) al·leguen que “des de l'educació, la dramatització es presenta com un instrument per desenvolupar per tal de rendibilitzar les seves capacitats respecte a una millor formació de les persones, tant en la perspectiva individual com social” (p.227). El joc dramàtic està centrat en la persona, en l'infant en general, i per això és molt vàlid dins l'educació emocional. Cada etapa tindrà una manera de fer i uns objectius específics per a potenciar de cada cop més aquestes capacitats. Una d'aquestes capacitats és la consciència emocional que implica expressar tot allò que sents i penses a través de l'expressió corporal i de la comunicació, tant verbal com no verbal. Tot aquest tipus d'expressions es treballen i apareixen al joc dramàtic (Tejado i Romero, 2017).

L'educació emocional s'enriqueix d'aquesta pràctica perquè ambdós tenen, entre molts d'altres, uns objectius comuns. Desenvolupar al màxim, primer la relació intrapersonal i el coneixement d'un mateix i, per altra banda, les relacions socials del grup i la cohesió d'aquest. En el moment en que els infants fan l'exercici d'imaginar-se que són altres persones, que es fiquen dins la pell d'uns personatges inventats i identifiquen diferències i semblances entre ells, contacten amb els seus propis sentiments i les seves emocions.

A més, tal com diuen Tejado i Romero (2017), el joc dramàtic treballa l'empatia i, en certa mesura es pot considerar interpretar un paper en el que la persona aprèn a canviar la perspectiva de la realitat. La regulació emocional està present en totes les representacions, ja que el protagonista que les interpreta ha de gestionar les seves pròpies emocions per a adaptar-se a les del personatge. Per això, “és en Educació Infantil i Primària, el moment privilegiat per celebrar i estimular la bona capacitat dramàtica del nen. I és en Educació Secundària on aquests recursos que han adquirit poden ser utilitzats com a estratègies en

el seu procés d'aprenentatge o en la seva vida personal i social” (Cruz, 2014, p.75). L'etapa primerenca de l'educació ha de servir de base per a establir totes les habilitats i dotar de recursos a les persones que serviran pel seu desenvolupament pròxim.

5.5. LEGISLACIÓ

Taula 3

Recompte de conceptes en la Legislació Espanyola

Document	Conceptes	Resultats
LOMCE	Educació emocional	1
	Dramatització	0
	Joc dramàtic	0
Decret 32/2014 del currículum de les Illes Balears	Educació emocional	2
	Dramatització	0
	Joc dramàtic	0
Codi d'Educació Infantil i Primària del Bolletí Oficial de l'Estat	Educació emocional	20
	Dramatització	10
	Joc dramàtic	1

5.5.1. EDUCACIÓ EMOCIONAL

La Llei Orgànica per a la millora de la qualitat educativa (Llei 8/2013 de 9 de desembre, publicada en el BOE 295 del 10 de desembre), en l'article 71, en relació a l'educació emocional redacta que: “Les Administracions educatives han de disposar els mitjans necessaris perquè tot l'alumnat assoleixi el màxim desenvolupament personal, intel·lectual, social i emocional, així com els objectius establerts amb caràcter general en la present Llei” (p. 39).

Si analitzem ara el Capítol III *Currículum i distribució de competències*, dins de l'Article 6 bis *Distribució de competències*, trobem que parla sobre la finalitat de l'etapa d'educació primària que anomena l'adquisició de diferents hàbits i aprenentatges, entre d'altres l'hàbit de convivència, per a garantir la formació integral de l'alumnat per a arribar al desenvolupament màxim de la seva personalitat.

En efecte, la LOMQE parla sobre el desenvolupament de l'infant en diferents aspectes per a dotar-lo de recursos per a la seva formació personal. Esmenta un sol cop de forma directa l'educació emocional, però sí que, anomenant la convivència, les relacions socials,

la resolució de conflictes, etc., entra dins del terreny emocional i personal de cada alumne. Es presenta l'educació emocional inclosa dins l'adquisició de capacitats bàsiques per a desenvolupar-se en tots els àmbits de la vida.

En el Codi d'Educació Infantil i Primària del Bolletí Oficial de l'Estat, actualitzat el març del 2019, on s'inclouen les mesures de la Llei Orgànica per a la millora de la qualitat educativa, apareix en un gran nombre d'ocasions, com es pot veure evidenciat en la taula, les emocions i l'educació emocional.

En les competències bàsiques és on es fa més èmfasi aquesta educació. Està present en la competència en comunicació lingüística, competència cultural i artística, competència d'aprendre a aprendre i competència social i ciutadana.

Les assignatures especificades on més es treballa l'educació emocional són l'educació artística, l'educació física i la llengua. Si ens fixem bé dins del bloc d'educació física, fa referència a l'expressió corporal i l'activitat motriu per a transmetre sentiments i emocions. Aquest concepte també apareix en els continguts, en el bloc 3: salut i desenvolupament personal; i en els objectius generals.

Centrant l'atenció al Decret 32/2014 de 18 de juliol, pel qual s'estableix el Currículum d'Educació Primària de les Illes Balears, en l'Article 3 parla de les finalitats d'aquesta etapa: “La finalitat de l'educació primària és facilitar als alumnes els aprenentatges necessaris destinats a la identificació, l'expressió i la comprensió dels aspectes emocionals i afectius, les habilitats socials i la resolució de conflictes [...]” (p. 6). S'observa de manera clara el posicionament d'aquest objectiu sobre l'educació emocional en l'etapa de primària.

Si seguim analitzant aquest document, veiem que en l'Article 4 esmenta els objectius i trobem la paraula educació emocional en l'objectiu número 14: “Desenvolupar les capacitats emocionals i afectives en tots els àmbits de la personalitat en les relacions amb els altres, així com una actitud contrària a la violència, als prejudicis de qualsevol tipus i als estereotips relacionats amb la diversitat sexual i de gènere” (p.8).

Partint ara de les competències de l'Article 6 exposades en el Decret 32/2014, de 18 de juliol, es parla de competències socials i cíviques, aprendre a aprendre i sentit d'iniciativa i esperit emprenedor. Dins d'aquestes tres competències pot anar lligada l'educació

emocional d'alguna manera. Es pot comprovar agafant el currículum de les Illes Balears d'alguna matèria, per exemple la de Llengua catalana i literatura.

Si ens fixem en la primera competència anomenada, valors socials i cívics, posa èmfasi a treballar les habilitats i destreses per a la convivència i el respecte entre les persones. Aquests són dos ítems considerables dins de l'educació emocional.

Per altra banda, en quant a les competències aprendre a aprendre i sentit d'iniciativa i esperit emprenedor, permeten organitzar el pensament, comunicar afectes i sentiments i regular emocions, per la qual cosa afavoreix el desenvolupament d'ambdues competències.

En síntesi, la llei educativa de les Illes Balears, fa referència en algunes ocasions, tant sigui de manera directa com promocionant habilitats i destreses adequades, a l'educació emocional. Presenta l'educació primària com un mitjà per a l'adquisició de competències i aprenentatges emocionals.

5.5.2. DRAMATITZACIÓ

“L'Expressió Dramàtica, Dramatització o com vulguem anomenar-la, està absent del currículum que s'ha vingut aplicant, malgrat les múltiples referències que a ella es fan a les diferents lleis promulgades” (Cruz, 2014, p.63).

En el Codi d'Educació Infantil i Primària del Bolletí Oficial de l'Estat, actualitzat el març del 2019, es nombra en nombroses ocasions la dramatització en l'etapa de primària.

Apareix en l'àmbit de competències bàsiques en la comunicació lingüística com a un vehicle per a l'adquisició de nou vocabulari, per a desenvolupar capacitats relacionades amb la parla i competències per a elaborar descripcions i argumentacions.

S'anomena també en els continguts a treballar, tant en el primer cicle com en el segon. En el bloc d'escoltar, parlar i conversar, en el d'activitats físiques artística-expressives i en la interpretació i creació musical. En tot moment es manifesta com una eina per a treballar aquests aspectes.

El BOE esmenta la dramatització com a un recurs, dins del bloc d'escoltar parlar i conversar en segon cicle: “producció de textos orals coneguts prèviament mitjançant la

participació activa en representacions, cançons, recitacions, dramatitzacions, interaccions dirigides...” (Butlletí oficial de l’Estat, 2019).

També l’anomena en el primer cicle en el bloc de interpretació i creació musical: “utilització de mitjans audiovisuals i recursos informàtics per a la creació de peces musicals i per a la sonorització d’imatges i de representacions dramàtiques” (Butlletí oficial de l’Estat, 2019).

En quant als criteris d’avaluació només es fa esment en que es valorarà la participació en activitats de dramatització.

A grans trets, ni la LOMQE ni el decret 32/2014 del currículum de les Illes Balears, no esmenta en cap ocasió el terme dramatització. Més específicament, on apareix una mica més detallat és dins el programa de l’assignatura: Llengua i Literatura i, en menor grau, dins de l’assignatura d’Educació Física.

Si analitzem el currículum de les Illes Balears en relació a Llengua catalana i literatura, en la competència literària apareix la dramatització com a un recurs per a desenvolupar-la i atracar als infants a l’expressió artística de les construccions de la cultura tradicional.

En la metodologia i propostes didàctiques torna a aparèixer la dramatització i els jocs de rol com a eina per a la comunicació, per a la participació activa i per a la millora de l’atenció.

Tot i que la dramatització i el joc dramàtic s’esmenti com un recurs més entre molts d’altres, sense donar un major èmfasi al terme, Cruz (2014) conclou que sí que es practica el teatre en les escoles però d’una forma més ocasional i puntual. Depèn els mestres el valor que li vulguin donar a aquesta eina tan potent.

6. PROPOSTA DIDÀCTICA: EDUCACIÓ EMOCIONAL A TRAVÉS DEL JOC DRAMÀTIC

6.1. JUSTIFICACIÓ

El conjunt d’activitats que conformen cada una de les sessions de la present proposta van dirigides a un grup de sisè primària, ja que en algunes ocasions es necessita una major

maduresa per a poder realitzar les activitats amb efectivitat i reflexionar sobre les continguts de manera òptima. És una seqüència que treballa les emocions d'una manera més reflexiva i estimula el sentit escènic de l'infant.

6.2. OBJECTIUS

- Treballar la consciència emocional amb els alumnes per tal de conèixer les pròpies emocions i les dels altres.
- Desenvolupar estratègies per a la regulació i control de les emocions.
- Adquirir habilitats socials per a cooperar en grup i cohesionar el grup classe.

6.3. COMPETÈNCIES BÀSIQUES

Taula 4

Les Competències Bàsiques

COMPETÈNCIES BÀSIQUES	DEFINICIÓ
Competència social i ciutadana	Aporta estratègies per a resoldre amb èxit els conflictes que poden sorgir en diferents situacions, així com habilitats socials.
Competència comunicativa	Les relacions de cooperació que es duen a terme a diari han d'estar dotades d'un llenguatge verbal i no verbal òptim. Ajuda a l'alumne a expressar-se oral i corporalment.
Competència d'aprendre a aprendre	Els coneixements adquirits doten els alumnes de prou bagatge per utilitzar-los en situacions diferents. Els alumnes prenen consciència de les seves capacitats.
Competència d'iniciativa i esperit emprenedor	Ensenya a prendre decisions des del coneixement d'un mateix i de manera autònoma. La creativitat i el lideratge són dues peces clau per a desenvolupar el sentit emprenedor.

6.4. CONTINGUTS

Taula 5

Aportacions de Cada Àrea

ÀREA	APORTACIÓ
Educació Física	<ul style="list-style-type: none"> • Coneixement, identificació i expressió d'emocions i sentiments individuals a través del cos, el gest i el moviment. • Descobriments, expressió i comunicació de les emocions bàsiques i de sentiments a través del cos, el gest i el moviment. • Escenificació de situacions reals o imaginàries que comportin la utilització de tècniques expressives bàsiques • Participació i respecte davant situacions que suposin comunicació corporal i valoració dels recursos expressius propis i dels companys.
Educació Artística	<ul style="list-style-type: none"> • Respecte i valoració de les pròpies produccions artístiques i de les dels altres.

- Respecte per les normes que regulen la propietat intel·lectual i coneixement de les conseqüències de no fer-ho.
- Participació activa i cooperadora en situacions comunicatives de relació social especialment destinades a afavorir la convivència.
- Dramatització i representació de textos senzills mostrant interès per participar en les dinàmiques de grup, adequant l'entonació, el ritme i el volum a les característiques del text.

Nota. Elaboració pròpia. Contingut extret del Real Decret 32/2014, de 18 de juliol, pel qual s'estableix el currículum de l'educació primària a les Illes Balears. *Butlletí Oficial de les Illes Balears*. Illes Balears, 19 de juliol de 2014, núm. 97, dels annexes de currículum d'Educació Física, Educació Artística i Llengua Catalana.

6.5. RELACIÓ OBJECTIUS-CONTINGUTS-COMPETÈNCIES

Taula 6

Relació entre Objectius, Continguts i Competències de Cada Àrea

BLOCS	OBJECTIUS	ÀREES	CONTINGUTS	COMPETÈNCIES
Consciència emocional	1. Identificar les pròpies emocions i les dels altres.	Educació Física	Coneixement, identificació i expressió d'emocions i sentiments individuals a través del cos, el gest i el moviment.	Comunicativa Aprendre a aprendre
	2. Prendre consciència de l'estat emocional.		Descobriments, expressió i comunicació de les emocions bàsiques i de sentiments a través del cos, el gest i el moviment.	Comunicativa
Regulació emocional	1. Proporcionar estratègies per a la regulació emocional	Educació Física	Escenificació de situacions reals o imaginàries que comportin la utilització de tècniques expressives bàsiques.	Comunicativa
		Educació Artística	Respecte per les normes que regulen la propietat intel·lectual i coneixement de les conseqüències de no fer-ho.	Social i ciutadana Aprendre a aprendre
Habilitats socioemocionals	1. Proporcionar habilitats per a cooperar en grup.	Llengua catalana	Participació activa i cooperadora en situacions comunicatives de relació social especialment destinades a afavorir la convivència	Social i ciutadana Iniciativa i esperit emprenedor Aprendre a aprendre
	2. Cohesionar el grup.			

	Dramatització i representació de textos senzills mostrant interès per participar en les dinàmiques de grup, adequant l'entonació, el ritme i el volum a les característiques del text.	Comunicativa Iniciativa i esperit emprenedor
Educació Física	Participació i respecte davant situacions que suposin comunicació corporal i valoració dels recursos expressius propis i dels companys.	Comunicativa Social i ciutadana
Educació Artística	Respecte i valoració de les pròpies produccions artístiques i de les dels altres	Social i ciutadana

6.6. METODOLOGIA

Es presentaran cada una de les activitats de manera lúdica i creativa. Es proposa un enfocament constructivista a partir d'una metodologia activa que permet un aprenentatge vivencial i significatiu. Les activitats contextualitzaran un espai on els alumnes puguin interpretar diferents rols alhora que els permet expressar sentiments i desenvolupar capacitats emocionals i socials. Són moments on sorgeixen moltes situacions comunicatives i donen peu a la socialització i al moldejament d'alguns comportaments i habilitats.

Cada joc anirà acompanyat d'una reflexió final d'allò treballat. Aquesta darrera part adquireix un paper essencial per la seqüenciació dels conceptes treballats durant la sessió. De manera sistemàtica, mitjançant la reflexió es poden clarificar i consolidar els nous aprenentatges perquè l'alumne pugui entendre el que fa en cada activitat. El mestre anirà anotant les respostes dels alumnes amb la finalitat de tenir un registre dels seus coneixements.

En tot moment els alumnes són els protagonistes de les activitats i de l'aprenentatge, sent el mestre un guia per a conduir els continguts cap a una conscienciació emocional i una expressió màxima de l'infant. El docent adquireix el paper de dinamitzador del grup, proporcionant seguretat en el moment de compartir sentiments i dirigint-los perquè optimitzin al màxim el seu aprenentatge. Així doncs, l'alumne ha de tenir una actitud

d'iniciativa cap a les activitats, sent capaç de treballar en equip i adquirint habilitats reflexives cap als continguts establerts.

Una de les coses més importants és que els nens sàpiguen en tot moment què fan i per què. És necessari que s'expliqui l'activitat, però també la seva finalitat i els seus objectius si es troba convenient. Per a tenir un bon aprenentatge, s'ha de ser conscient del que es vol aprendre. Per tant, en cada activitat el docent explicitarà per què es fa.

Per a determinar aquests objectius, els continguts a treballar i les competències bàsiques, s'ha fet ús del currículum de les Illes Balears d'Educació Física, de Llengua Catalana i d'Educació Artística. S'han escollit aquestes tres àrees perquè treballen continguts com l'expressió corporal, l'expressió oral i l'expressió artística, eines bàsiques en aquesta proposta per a desenvolupar-se emocionalment. Per altra banda, s'ha escollit la Llengua Catalana i no les altres llengües perquè aquesta és la llengua vehicular del nostre sistema educatiu i és una forma d'adquirir competències lingüístiques mentre es treballa l'educació emocional.

Els agrupaments es faran de manera heterogènia, intentant establir sempre grups amb alumnes diferents. Es mesclaran els alumnes en diferents ritmes, estils i processos d'aprenentatges. D'aquesta manera, es podrà atendre la diversitat de l'alumnat, així com es podran enriquir uns dels altres.

Després d'una recerca de llibres i articles (Albaladejo, N., et al., 2014; Punset, E., et al., 2012; Lozano, L., Garcia, E., Lozano, L.M., Pedrosa, I. i Llanos, A., 2011; Grup de Recerca en Orientació Psicopedagògica, 2007; González, D., 2015 i Bisquerra, R. i Pérez Escoda, N, 2012) que treballen l'educació emocional, s'ha observat que hi ha una classificació sistemàtica dels blocs a treballar. Aquests són la conscienciació emocional, la regulació o autocontrol emocional, l'autoestima, les habilitats socials i les habilitats de vida i benestar. D'aquestes classificacions, s'han escollit tres blocs per a treballar en aquesta proposta didàctica compost cada un d'ells per cinc activitats. Per tant, les sessions s'estableixen dins la consciència emocional, la regulació emocional i les habilitats socioemocionals. Les activitats han estat classificades segons els objectius que es treballen en cada una d'elles. Durant les sessions es fomentarà el coneixement de les pròpies emocions per a entendre d'on partir, l'autocontrol de les emocions que ja hem identificat prèviament i les destreses necessàries per a comunicar-nos i socialitzar-nos de manera adequada.

El material que s'utilitzarà és molt senzill. En les activitats que es necessiti un material addicional, el mestre només haurà de confeccionar targetes, que és el que més s'utilitza al llarg de les sessions. Tot el material d'elaboració del mestre està adjuntat a la part dels annexes amb la finalitat de facilitar la feina i de seqüenciar millor cada una de les activitats. En aquest cas el material es planteja com a una eina facilitadora a l'hora de dur a terme les sessions, però no és el més important de la proposta, per això no són coses molt complexes, simplement quelcom que podrà ajudar al mestre a fer l'exercici. En aquesta proposta allò més important són els infants i l'aprenentatge que volem transmetre com a mestres.

6.7. TEMPORALITZACIÓ

Tenint en compte que en l'actual currículum la dramatització no té espai com a matèria pròpia, es contemplen les diferents activitats com a àmbit dins de l'àrea d'Educació Artística, Llengua Catalana i Educació Física, incloent les activitats dins l'horari lectiu de cada una d'aquestes assignatures. El primer bloc es durà a terme dins les sessions d'Educació Física, ja que treballa els continguts de coneixement i expressió d'emocions. El segon bloc anirà destinat a les sessions d'Educació Artística, treballant mitjançant la dramatització la regulació de les emocions identificades en Educació Física. En darrer lloc, el tercer bloc es realitzarà en Llengua Catalana, treballant a través de l'expressió oral i el diàleg en el joc dramàtic les habilitats socioemocionals dels alumnes.

Serà necessari una coordinació real i contínua entre els mestres de les tres matèries. Per a fer-ho, abans de començar les sessions s'haurà de fer una reunió per acordar la manera de realitzar cada una de les activitats per tal que s'utilitzi una metodologia semblant, deixant ben clara l'estructura de l'activitat: presentar els objectius, dur-la a terme i reflexió final. En haver finalitzat un bloc, es tornaran a reunir per a que el mestre que l'ha dut a terme doni informació als altres docents sobre com ha anat i quins són els aspectes a millorar. També haurà emplenat la rúbrica d'avaluació de cada infant del seu bloc corresponent amb la finalitat que els altres mestres puguin observar de quin nivell parteix cada alumne per començar el pròxim bloc. En acabar la proposta didàctica, es farà la darrera reunió per a comparar les tres rúbriques i entre els tres docents posar una nota definitiva. Per tant, els tres docents es coordinaran com a mínim quatre cops durant la proposta.

Taula 7*Temporalització de les Sessions*

BLOC	OBJECTIUS DEL BLOC	SESSIONS	ACTIVITATS	DURACIÓ
BLOC I: CONSCIÈNCIA EMOCIONAL (Educació Física)	1. Identificar les pròpies emocions i les dels altres. 2. Prendre consciència de l'estat emocional.	Sessió 1	1. Gesticulem emocions	60'
		Sessió 2	2. El nostre llibre de les emocions	60'
		Sessió 3	3. Representem amb mímica	60'
		Sessió 4	4. Les nostres vivències	60'
		Sessió 5	5. La història de les emocions	60'
BLOC II: REGULACIÓ EMOCIONAL (Educació Artística)	1. Proporcionar estratègies per a la regulació emocional.	Sessió 6	1. Les nostres decisions	60'
		Sessió 7	2. Els pensaments són importants	60'
		Sessió 8	3. Acció-reacció	30'
			4. La compra de les sabates	30'
		Sessió 9	5. Explosions	60'
BLOC III: HABILITATS SOCIOEMOCIONALS (Llengua Catalana)	1. Proporcionar habilitats per a cooperar en grup. 2. Cohesionar el grup.	Sessió 10	1. La recepta	60'
		Sessió 11	2. Les capsas personals	60'
		Sessió 12	3. La música ens uneix	30'
			4. Les coses bones dels companys	30'
		Sessió 13	5. Els complements	60'

6.8. ACTIVITATS

Durant tota la seqüència d'activitats s'utilitzarà una eina per a que els alumnes expressin el seu estat d'ànim del moment. Es tindrà present el termòmetre emocional, activitat adaptada de "Guía del Programa Escolar de Desarrollo Emocional (P.E.D.E.)" (p.62) per Lozano, L., Garcia, E., Lozano, L.M., Pedrosa, I. i Llanos, A., 2011, Asturias: Materiales de Apoyo a la acción educativa. Cada alumne elaborará amb cartolina la forma d'un

termòmetre personalitzat que estarà penjat a la classe. Abans de cada activitat, l'alumne posarà una pinça al termòmetre depenent del seu estat d'ànim. És a dir, com més amunt estigui la pinça, més graus tindrà, per tant, més content estarà l'alumne. Com més a baix, més trist. Així, el mestre podrà visualitzar sense dir res quin és l'estat emocional dels alumnes. Al final de cada sessió, es demanarà que els alumnes moguin la seva pinça si troben que les seves emocions han canviat.

6.8.1. BLOC I: CONSCIÈNCIA EMOCIONAL

En aquest bloc es proposen un conjunt d'activitats destinades a millorar el coneixement de les emocions. Per una banda, es centra en entendre com es sent un mateix i com són les emocions que interioritza en distintes situacions. També intenta que els alumnes vegin la perspectiva d'altres persones enfront a situacions paregudes i puguin adquirir habilitats per a entendre les emocions dels altres.

Taula 8

Activitats de Consciència Emocional

SESSIONS	ACTIVITATS	ADAPTADES DE:
Sessió 1	1. Gesticulem emocions	“Cultivando Emociones 2. Educación emocional de 8 a 12 años.” (p.55) per Albaladejo, N., et al., 2014, Elda: Azorín.
Sessió 2	2. El nostre llibre de les emocions	“Cultivando Emociones 2. Educación emocional de 8 a 12 años.” (p.63) per Albaladejo, N., et al., 2014, Elda: Azorín.
Sessió 3	3. Representem amb mímica	“Educación Emocional. Programa para Educación Primaria” (p.50) per Renom, A. (Coord.); Grup de Recerca en Orientació Psicopedagògica, 2007, Madrid: Wolters.
Sessió 4	4. Les nostres vivències	“Cultivando Emociones 2. Educación emocional de 8 a 12 años.” (p.68) per Albaladejo, N., et al., 2014, Elda: Azorín.
Sessió 5	5. La història de les emocions	“Cultivando Emociones 2. Educación emocional de 8 a 12 años.” (p.68) per Albaladejo, N., et al., 2014, Elda: Azorín.

ACTIVITAT 1: GESTICULEM EMOCIONS

<u>Objectiu</u>	<u>Agrupació</u>	<u>Material</u>	<u>Durada</u>
Identificar tot allò físic i mental que comporta una emoció.	Per parelles	- Miralls - Targetes descriptives (Annex I).	60'

Descripció de l'activitat

L'activitat consisteix en, per parelles, donar una sèrie d'indicacions descriptives al company per a que expressi amb els gestos de la cara una emoció. És a dir, cada parella tindrà unes quantes targetes, entre 6 i 8, i cada membre de la parella tindrà un rol que anirà canviant. Un cop un serà qui llegeixi les instruccions i l'altre qui les executi i després s'intercanviaran els papers. Cada parella tindrà un mirall que permetrà a l'alumne que realitza els gestos veure la seva cara per a identificar de quina emoció es tracta.

Quan tothom hagi acabat de gesticular les emocions de les targetes, se'ls explicarà que no tan sols podem identificar una emoció pels gestos de la cara, sinó que l'expressió corporal també dona molta informació al respecte. Per això, hauran d'elegir una de les emocions que hagin expressat en el mirall i reflectir-la no només en la cara, sinó també amb el cos. Aquest cop els alumnes no disposaran de cap descripció sobre com fer-ho, ells mateixos hauran de pensar com expressar el que volen transmetre. Quan tothom estigui amb al posició corporal i facial adequada, el mestre indicarà que caminin per tota la classe, saludant als companys que es trobin pel camí expressant l'emoció que representen.

En aquest cas, el docent tindrà el paper d'observar si expressen de manera adequada l'emoció i de corregir, si escau, algunes actituds corporals mentre van caminant. També podrà donar indicacions per a fer variar el joc. Per exemple: exagereu encara més l'emoció, ara saludeu als companys intentant amagar l'emoció, asseieu-vos i transmeteu la vostra emoció en la manera d'estar asseguts, etc.

Reflexió

- Per què creieu que es tan important l'expressió corporal?
- En la vostra vida diària, heu pogut saber com es sent una persona sense parlar amb ella? Com?
- Quines altres maneres penseu que hi ha d'entendre les emocions d'una persona?

- Alguna vegada heu vist que una persona diu que es sent d'una manera però la seva expressió corporal vos indica una altra emoció?
- Per què creieu que la gent a vegades no diu com es sent?

ACTIVITAT 2: EL NOSTRE LLIBRE DE LES EMOCIONS

<u>Objectiu</u>	<u>Agrupació</u>	<u>Material</u>	<u>Durada</u>
Reflexionar sobre els efectes de les emocions.	Individual	- Fotografies dels alumnes - Fitxes a completar (Annex II).	60'

Descripció de l'activitat

En la sessió anterior, el mestre haurà fet fotos a les expressions facials i corporals dels alumnes per tal d'utilitzar-les en aquesta activitat. Així, cada alumne tindrà una fotografia seva expressant una emoció en l'activitat anterior. El que hauran de fer serà aferrar-la a una fitxa que donarà el mestre on indicarà que escriguin de quina emoció es tracta i quins símptomes sent la persona quan la sent. També hi haurà un apartat on hauran d'escriure recomanacions per a controlar l'emoció.

Un cop finalitzades totes les fitxes, es farà una portada entre tots i s'enquadraran totes les emocions. La finalitat és que els alumnes puguin consultar el llibre confeccionat per ells i així sigui més fàcil identificar quina emoció senten i com la poden controlar.

En haver finalitzat el llibre, es posarà en pràctica allò après. Es farà amb una dinàmica que consistirà en que els alumnes es disposin en cercle asseguts còmodament. El mestre explicarà que s'han d'imaginar que se'n van de viatge d'estudis i que han de fer la maleta tots junts, però dins la maleta no hi ha d'haver objectes, sinó emocions que ens fan sentir els nostres companys. Cada alumne ha d'afegir una emoció a la maleta i descriure com es sent en el moment de l'emoció. Per exemple:

Alumne 1: "Dins de la maleta posaria alegria. Me sent molt content i amb ganes de fer feina quan els meus companys m'ajuden".

Alumne 2: "Dins de la maleta posaria eufòria. Me sent amb una felicitat incontrolable quan els companys em conviden a jugar al pati".

Alumne 3: "Dins de la maleta posaria decepció. Me sent frustrat i decaigut quan no me surt la feina com m'agradaria".

I així successivament fins que es completi el cercle i tots hagin expressat com es senten en moments concrets.

Reflexió

- Penseu que serà útil el llibre que hem fet? Per què?
- És important saber descriure les emocions que sentim? Per què?
- Sempre sabeu identificar com vos sentiu?
- Per què creieu que a vegades no sabem descriure les emocions? Amb aquest llibre en podem aprendre més?
- Per què creieu que hem identificat emocions que sorgeixen a la classe?
- Com milloraríeu aquelles situacions que han sortit emocions negatives?

ACTIVITAT 3: REPRESENTEM AMB MÍMICA

<u>Objectiu</u>	<u>Agrupació</u>	<u>Material</u>	<u>Durada</u>
Observar diferents maneres de reaccionar envers a emocions similars.	Grups de 3 o 4 alumnes	Full amb les propostes per a escenificar (Annex III).	60'

Descripció de l'activitat

Es començarà l'activitat fent una dinàmica per a realitzar les agrupacions de forma aleatòria. El mestre demanarà que els alumnes caminin per tota la classe de manera dispersa, sense deixar cap lloc de l'aula buit. Mentre els alumnes caminen, el mestre donarà indicacions per a que facin agrupacions diverses. Per exemple, fer paquets de 5 o de 10. Després de fer uns quants paquets, el mestre dirà, feis paquets de 3. Així, a l'atzar, els alumnes s'agruparan sense saber que hauran de treballar amb aquests grups. Si queda algun alumne sense grup, el docent l'afegirà a algun grup ja creat.

Cada grup de tres o de quatre tindrà una situació donada pel mestre. Tindran 10 minuts per a posar-se d'acord entre els membres del grup sobre com escenificaran l'escena davant la resta de companys. La premissa és que no podran parlar, ho hauran de fer tot amb mímica. A més, durant la representació hauran d'expressar el sentiment que els provoca aquella situació. Seran escenes breus on el mestre haurà donat indicacions sobre com es pot fer si els alumnes es veuen perduts. La resta de companys hauran d'observar la situació i intentar endevinar què ha passat i quina emoció han sentit els actors.

Reflexió

- Els companys han representat les mateixes emocions que vosaltres sentiríeu en aquestes situacions?
- Penseu que tothom sent el mateix davant les mateixes situacions?
- Les reaccions dels companys enfront a una emoció determinada, han estat les mateixes que faríeu vosaltres?

ACTIVITAT 4: LES NOSTRES VIVÈNCIES

<u>Objectiu</u>	<u>Agrupació</u>	<u>Material</u>	<u>Durada</u>
Expressar emocions personals per a conèixer-se més a un mateix.	Individual	- Paper - Llapis	60'

Descripció de l'activitat

El docent indicarà que cada alumne agafi un paper i escrigui quatre vivències personals. Una que sigui un moment de molta alegria, una altra de molta tristesa, una altra de molta vergonya i la darrera de molta ràbia. Cada nen, de manera individual, haurà de pensar en situacions que els hagin creat aquestes emocions i escriure-ho.

A continuació, cada alumne sortirà davant tots els companys a representar una de les situacions que ha escrit. Cada un podrà triar aquella que més ganes li faci contar a la resta i podrà demanar ajuda d'algun company si la necessita per a fer la representació.

Reflexió:

- Vosaltres haguéssiu sentit el mateix en les situacions que han explicat els vostres companys?
- Creieu que en alguna de les situacions es pot sentir més d'una emoció?
- Tothom ha identificat de manera correcta l'emoció que va sentir en aquell moment?

ACTIVITAT 5: LA HISTÒRIA DE LES EMOCIONS

<u>Objectiu</u>	<u>Agrupació</u>	<u>Material</u>	<u>Durada</u>
Entendre les pròpies emocions i les dels altres	Grups de 4	- Situacions dels alumnes escrites en l'altra sessió.	60'

Descripció de l'activitat

En aquesta sessió, els alumnes es distribuïran en grups de quatre. Ho faran amb una dinàmica que consisteix en que els alumnes s'observin i trobin una cosa que tenen en comú amb tres companys més. Per exemple, s'han de trobar quatre nenes que duen coleta. Els alumnes hauran de posar-se d'acord quina cosa tenen en comú i agrupar-se així com ells considerin.

Un cop estiguin els grups fets, els nens recuperaran el full amb les situacions personals que van escriure en la sessió anterior. Hauran d'eleger quatre situacions, una de cada alumne, però sense necessitat que sigui la mateixa que van representar. En total hi haurà d'haver quatre emocions, és a dir, l'alegria, la ràbia, la tristesa i la vergonya. El que hauran de fer serà pensar una petita història on puguin aparèixer aquestes emocions a partir de les situacions que tenen ja escrites. Es tracta bàsicament de fer un fil conductor amb les situacions elegides per a expressar i representar les quatre emocions.

Un cop ja tinguin pensada la idea, sense donar temps a escriure cap diàleg, només a acordar la història general, procediran a representar-la als seus companys.

Reflexió:

En aquesta activitat, la reflexió es farà després de cada representació, ja que els alumnes acabaran de veure les situacions i podran respondre més encertadament allò que se'ls demana.

- Heu identificat quina emoció sentia cada personatge en cada moment?
- Com heu sabut identificar-les?
- Enteneu per què es sentia així el personatge davant la situació?
- Creieu que les emocions del personatge concorden amb la situació? O penseu que ha exagerat o ha mal interpretat la situació?

6.8.2. BLOC II: REGULACIÓ EMOCIONAL

La regulació emocional és una habilitat que permet controlar els pensaments, les accions i els sentiments en qualsevol situació. En aquest bloc es pretén treballar aquesta habilitat per a dotar dels alumnes de coneixements per a fer front a les seves emocions en situacions de conflicte. Els alumnes han d'entendre la importància de les seves accions i les conseqüències que poden tenir. Per tant, les activitats són de caire molt pràctic on els

alumnes veuen moltes situacions diverses i se n'adonen a través de la reflexió de la necessitat de saber regular i gestionar les emocions.

Taula 9

Activitats de Regulació Emocional

SESSIÓ	ACTIVITAT	ADAPTADES DE:
Sessió 6	1. Les nostres decisions	“Educación Emocional. Programa para Educación Primaria” (p.61) per Renom, A. (Coord.); Grup de Recerca en Orientació Psicopedagògica, 2007, Madrid: Wolters.
Sessió 7	2. Els pensaments són importants	“Guía del Programa Escolar de Desarrollo Emocional (P.E.D.E.)” (p.62) per Lozano, L., Garcia, E., Lozano, L.M., Pedrosa, I. i Llanos, A., 2011, Asturias: Materiales de Apoyo a la acción educativa.
Sessió 8	3. Acció-reacció	“Educación Emocional. Programa para Educación Primaria” (p.66) per Renom, A. (Coord.); Grup de Recerca en Orientació Psicopedagògica, 2007, Madrid: Wolters.
	4. Explosions	“Cultivando Emociones 2. Educación emocional de 8 a 12 años.” (p.112) per Albaladejo, N., et al., 2014, Elda: Azorín.
Sessió 9	5. La compra de les sabates	“Educación emocional: estrategias para su puesta en práctica” per Bisquerra Alzina, R. y Pérez Escoda, N., 2012, Avances en Supervisión Educativa, 16, p.5.

ACTIVITAT 1: LES NOSTRES DECISIONS

<u>Objectiu</u>	<u>Agrupació</u>	<u>Material</u>	<u>Durada</u>
Observar les conseqüències de diferents decisions enfront a una situació.	Tota la classe	No es necessita material	60'

Descripció de l'activitat

Els alumnes s'asseuren tots mirant cap a un mateix lloc de la classe, deixant un espai que farà d'escenari. El docent farà sortir a quatre alumnes a l'atzar. Proposarà la situació que estan a la fila del supermercat per pagar. Entorn a aquesta situació giraran tots els fets. Primer, proposarà que un altre alumne arribi i es colli sense permís. Els que ja estaven a la fila han de reaccionar de maneres diferents. Després de la situació es farà un petit debat:

- Què creieu que pot passar si reaccionem cridant? I si reaccionem amb vergonya i no diem res? I si intentem explicar-li a l'altra persona que no s'ha de colar?

- Quina és la més adequada?

Es segueix amb la representació la coa del supermercat però ara amb uns altres alumnes. Es proposa un altre alumne per fer de caixer. El caixer s'ha equivocat amb el preu dels productes i no vol rectificar. Els alumnes de la coa van passant i reaccionant de maneres diferents. Es torna a fer una reflexió pareguda a l'anterior.

Una altra conflicte que pot proposar el docent envers a aquesta situació és que estan a la coa, una persona els trepitja amb el carro i no demana perdó.

També es pot fer que una persona que no coneixes es posa a parlar amb tu a la coa i et conta tota la seva vida fins que arriba a ser molt pesada.

Aquesta activitat pot tenir moltes variants, amb diferents situacions. El docent pot anar canviant depenent de la motivació dels alumnes.

En aquest cas no es farà una reflexió final, ja que en cada conflicte s'ha anat fent un petit diàleg.

ACTIVITAT 2: ELS PENSAMENTS SÓN IMPORTANTS

<u>Objectiu</u>	<u>Agrupació</u>	<u>Material</u>	<u>Durada</u>
Interioritzar la relació entre els pensaments i les emocions.	Per parelles	- Targetes amb situacions (Annex IV)	60'

Descripció de l'activitat

El docent reparteix per parelles una targeta amb una situació escrita. Cada un anirà sortint i representant l'acció. Després de cada representació, es demanarà als alumnes quins pensaments negatius poden sorgir amb aquesta situació. Quan s'hagin esmentat, el mestre demanarà quines emocions poden dur aquests pensaments. Després es farà el mateix procediment amb pensaments positius.

Reflexió

- Els pensaments que tenim enfront a una situació condicionen els nostres sentiments? Per què?
- Penseu que una persona pot estar preocupada per allò que li ha passat però pot tenir unes emocions positives? Per què?
- Com es pot aconseguir tenir una visió positiva d'una situació negativa?

ACTIVITAT 3: ACCIÓ-REACCIÓ

<u>Objectiu</u>	<u>Agrupació</u>	<u>Material</u>	<u>Durada</u>
Visualitzar les conseqüències de les nostres actituds.	Tota la classe excepte 6 participants.	- Targetes amb reaccions (Annex V)	30'

Descripció de l'activitat

El docent proposarà 6 alumnes de manera aleatòria que seran els qui representaran les situacions. Els altres s'asseuran, observaran el que fan i reflexionaran a partir de les preguntes del mestre. Un dels 6 participants estarà al centre i s'estarà gratant el cap com si tingués polls. D'un en un, aniran sortint els altres participants i reaccionaran de maneres diferents sense parlar, només amb gestos i expressió corporal. L'actor principal reaccionarà de la mateixa manera que ho faran els seus companys.

Reflexió:

- Com creieu que ha reaccionat el protagonista?
- Què podem reflexionar d'aquesta situació?
- L'actor principal tenia motius per actuar així en cada situació? Per què?

ACTIVITAT 4: EXPLOSIONS

<u>Objectiu</u>	<u>Agrupació</u>	<u>Material</u>	<u>Durada</u>
Identificar el grau d'autocontrol davant situacions conflictives.	Tota la classe.	- Globus - Fitxa amb situacions conflictives (Annex VI).	30'

Descripció de l'activitat

El docent repartirà un globus a cada alumne. Elegirà voluntaris a l'atzar que sortiran a representar cada una de les situacions que apareixen en la fitxa de situacions conflictives. L'activitat consistirà en inflar amb una bufada d'aire cada cop que l'alumne es senti identificat i incapaç de controlar les emocions en la situació representada en aquell moment. El primer que exploti el globus haurà de donar solucions, amb l'ajuda dels companys, sobre com es poden controlar aquestes emocions.

Reflexió

- Mireu els vostres globus, creieu que estan molt inflats?
- Considereu que sabeu regular les vostres emocions? Per què?
- Què podríem fer per no perdre el control en les situacions que han representat?

- Per què és tan important regular les emocions que afloren en un moment determinat?

ACTIVITAT 5: LA COMPRA DE LES SABATES

<u>Objectiu</u>	<u>Agrupació</u>	<u>Material</u>	<u>Durada</u>
Reconèixer la importància de canalitzar les nostres emocions.	Tota la classe.	No es necessita.	60'

Descripció de l'activitat

El docent escollirà dos alumnes que hauran de representar una escena en la qual un client entra en una sabateria on hi ha un dependent. El client demana per unes sabates, el dependent les hi duu, l'altre se les prova i li van bé, el client paga i se'n va. Ho han de fer el més bàsic possible. Quan els alumnes es posen a improvisar solen fer o dir massa coses així que cada vegada que fan més del necessari, el mestre atura l'exercici i demana que sigui més simple. Quan acabin la improvisació es canviarà de parella.

A continuació, l'altra parella haurà de fer la mateixa representació però amb una variació: que el client estigui molt trist i a causa d'això es produeix un mal entès. Els alumnes tindran dos minuts per acordar la representació. Un exemple podria ser que el client no parli amb claredat perquè està plorant i el dependent entengui malament alguna de les seves paraules. El dependent s'enfada i discuteixen.

A partir de la representació dels companys, els alumnes que fa de públic aniran dient com es pot resoldre el conflicte, sortint a representar el diàleg si escau. Quan han acabat, surt una altra parella. Es poden fer totes les variacions que es vulgui: que al dependent li faci vergonya parlar amb el client, que el client estigui molt enfadat, que el dependent estigui eufòric perquè té un client, el client té molta por del dependent, etc.

Reflexió

- Creieu que canvia la mateixa situació dependent de les emocions de cada un?
- Per què creieu que sorgeixen els conflictes?
- Per què creieu que són tan importants les emocions? És necessari saber controlar-les?
- Que pot passar si no les controlem?

6.8.3. BLOC III: HABILITATS SOCIOEMOCIONALS

La finalitat de les habilitats socials és millorar les relacions que té una persona amb els altres i interioritzar normes i rols socials. Si un nen té bona capacitat de relacionar-se amb els seus companys, l'ajudarà a millorar el seu autoestima i benestar personal. En aquest

bloc, les activitats estan plantejades perquè els alumnes es puguin conèixer millor entre ells, establint una relació més intensa i fomentar el sentiment de grup. També s'intenta dotar als alumnes d'habilitats per a que pugui establir aquestes relacions de manera efectiva.

Taula 10

Activitats Habilitats Socioemocionals

SESSIONS	ACTIVITATS	ADAPTADES DE:
Sessió 10	1. La recepta	“¿Cómo educar las emociones? La inteligencia emocional en la infancia y adolescencia” (p.50) per Bisquerra, R. (Coord.); Punset, E., et al., 2012, Barcelona Hospital de Sant Joan de Déu.
Sessió 11	2. Les capsas personals	“La educación emocional y la interioridad en una aula inclusiva” per González, D., 2015, Quaderns Digitals, 81, p.30.
Sessió 12	3. La música ens uneix	“La educación emocional y la interioridad en una aula inclusiva” per González, D., 2015, Quaderns Digitals, 81, p.27.
	4. Les coses bones dels companys	“¿Cómo educar las emociones? La inteligencia emocional en la infancia y adolescencia” (p.52) per Bisquerra, R. (Coord.); Punset, E., et al., 2012, Barcelona Hospital de Sant Joan de Déu.
Sessió 13	5. Els complements	“Cultivando Emociones 2. Educación emocional de 8 a 12 años.” (p.170) per Albaladejo, N., et al., 2014, Elda: Azorín.

ACTIVITAT 1: LA RECEPТА

<u>Objectiu</u>	<u>Agrupació</u>	<u>Material</u>	<u>Durada</u>
Conscienciar a l'alumnat d'aquelles coses que poden fer per a establir bones relacions amb els companys.	Tota la classe.	- Llapis - Paper - Un pot	60'

Descripció de l'activitat

Els alumnes han d'imaginar que són cuiners i han d'elaborar una recepta per a crear un grup unit, on tots els companys puguin ser amics i dur-se bé. Cada alumne, de manera individual, escriurà el seu ingredient. Per exemple, tenir empatia, ajudar en les tasques de classe, convidar a jugar al pati, etc. Un cop hagin acabat de pensar i escriure el ser ingredient, es posaran tots a dins un pot i es mesclaran. Cada alumne agafarà un paper, dirà el que posa i el mestre ho apuntarà a la pissarra per tal d'escriure entre tots la recepta

completa. Quan s'anomeni l'ingredient, si algú té el mateix, ho podrà dir per tal que no es repeteixin. Així doncs, al finalitzar, s'haurà confeccionat una llista d'ingredients per a ser bons companys de grup.

Un cop s'hagi acabat la llista, els alumnes l'hauran de copiar però a més hauran d'elaborar la recepta. És a dir, ara només tenen els ingredients, ells hauran de redactar de quina manera els mesclaran per a que la recepta surti eficaç. Per exemple, si en la llista posa empatia i ajuda, poden escriure que s'han de posar al lloc dels altres quan hi ha un problema i ajudar-los per a que es sentin millor. Així, cada alumne tindrà una recepta pròpia sobre com ser un bon company i després, qui vulgui, la podrà llegir en veu alta.

Reflexió

- Per què has elegit aquesta recepta i no una altra?
- Aquesta recepta podria ser per a totes les classes o només per la nostra? Per què?
- Quins ingredients canviaries de la teva recepta, si és que en canviaries algun, per a que pogués funcionar als mestres?

ACTIVITAT 2: LES CAPSES PERSONALS

<u>Objectiu</u>	<u>Agrupació</u>	<u>Material</u>	<u>Durada</u>
Conèixer més els gustos i sentiments dels companys.	Tota la classe.	- Una capsa gran o sac - 3 objectes personals de cada alumne	60'

Descripció de l'activitat

Aquesta activitat té una condició que el mestre haurà hagut d'explicar en una sessió anterior. Els alumnes han de dur de casa tres objectes que els defineixin com són i els identifiquin. Hauran de dur els tres objectes dins d'una capsa petita o dins una bossa per a que no es vegin.

Per a començar, els alumnes dipositaran les seves petites capsas dins d'una capsa o sac més gran. El mestre anirà cridant alumnes de manera aleatòria que aniran agafant una de les capsas a l'atzar, mirarà els objectes i els descriurà. Un cop hagi vist quins són els objectes haurà de fer una suposició de qui creu que són i per què. Per exemple, aquests objectes són de na Inés perquè hi ha unes sabates de ballet i sé que a ella li apassiona.

Així, tots es podran conèixer més entre ells, mostrant aquelles coses personals i obrint-se més als companys.

Reflexió

- Com heu pogut identificar els objectes que heu anat veient?
- Hi havia coses que no sabíeu dels vostres companys?
- Com vos fa sentir conèixer més els vostres companys?
- Com vos heu sentit mostrant aquelles coses vostres més personals ?

ACTIVITAT 3: LA MÚSICA ENS UNEIX

<u>Objectiu</u>	<u>Agrupació</u>	<u>Material</u>	<u>Durada</u>
Establir un vincle positiu i reflexiu entre els infants	Tota la classe.	- Ordinador amb Internet - Altaveu	30'

Descripció de l'activitat

El docent posarà la cançó “Invencibles” del grup Els Catarres i els alumnes hauran de ballar lliurement per tota la classe, sempre amb algun company o companya. El mestre anirà dient canvi i els alumnes hauran de canviar de parella o grup de ball, depenent com s'hagin ajuntat. Així, s'evita que sempre ballin amb els mateixos. En la darrera estrofa el docent proposarà que ballin tots junts en cercle. El mestre també pot participar en el ball. Amb la música es crea un espai alegre i divertit on els alumnes poden expressar les seves emocions.

A continuació, s'asseuran en cercle i el docent repartirà la lletra escrita als alumnes per a que l'analitzin i començarà la reflexió.

Reflexió

- Què vos transmet aquesta cançó?
- La tornada de la cançó de què parla?
- Quina frase destacaríeu? Per què?
- Com vos heu sentit ballant aquesta cançó?

ACTIVITAT 4: LES COSES BONES DES COMPANYS

<u>Objectiu</u>	<u>Agrupació</u>	<u>Material</u>	<u>Durada</u>
Expressar les coses positives dels companys.	Tota la classe.	- Ordinador amb Internet - Altaveu - Cançó “Invencibles”	30'

Descripció de l'activitat

El grup es xapa per la meitat, creant dos cercles, un més gran i un altre més petit. S'hauran de col·locar de manera que el cercle gran envolti el petit, per tal que hi hagi un cercle

interior i un altre exterior. Així, cada alumne tindrà assignada una parella de forma aleatòria. El mestre posarà “Invencibles”, la cançó de l’activitat anterior. Començarà el cercle interior i tindran 30 segons per que l’alumne digui a la seva parella totes les coses bones que pensa d’ella mentre que ballen sense moure’s del lloc. Un cop finalitzat, els nens del cercle exterior tindran 30 segons per a dir allò positiu que pensen de la seva parella de la mateixa manera que ho ha fet l’altre. Després, el cercle interior rotarà un cap a la dreta i repetiran el mateix exercici. Així fins que hagin passat per tots. D’aquesta forma, només diran coses positives a la meitat de la classe, ja que no els tocarà mai els del seu cercle. Per tant, en acabar la volta, voluntàriament, els alumnes podran anar a aquells companys que no els hi hagin dit res per a dir-los alguna cosa bona.

Reflexió

- Com vos heu sentit quan vos han dit coses bones?
- Com vos heu sentit quan heu dit coses bones als altres?
- Vos ha costat? O creieu que vos hauria costat més sense música?
- Per què creieu que ens costa tant dir coses bones als altres?

ACTIVITAT 5: ELS COMPLEMENTS

<u>Objectiu</u>	<u>Agrupació</u>	<u>Material</u>	<u>Durada</u>
Fomentar la cooperació en grup.	Grups de 6 alumnes.	- Targetes amb objectes (Annex VII).	60’

Descripció de l’activitat

Es faran grups de 6 persones, i es donarà a una d’elles una targeta amb una imatge sense que els altres companys la puguin veure. Aniran sortint per torns davant la resta de la classe i l’activitat consistirà en que l’alumne que té la targeta representi la imatge sense parlar, però sí que podrà utilitzar sons. Els seus companys, quan se n’adonin del que és hauran d’afegir-se a la seva representació fent d’un complement del primer personatge. És a dir, hauran de pensar quines coses té aquella persona que ha sortit a representar la targeta i unir-se a la representació. Per exemple, si l’alumne que ha sortit fa de cotxe, els seus companys poden ser l’antena del cotxe, el fum, el volant, la persona que va a dins, etc.

Reflexió

- Com vos heu sentit fent aquesta activitat?
- Ha estat difícil representar els complements? Per què?

- Què creieu que treballa aquesta activitat?

6.9. AVALUACIÓ

6.9.1. AVALUACIÓ CONTÍNUA

Per a avaluar el progrés dels alumnes es tindrà molt en compte l'observació diària del mestre, que és part fonamental del procés de la proposta. El mestre identifica en tot moment quins alumnes s'impliquen de manera real en les activitats i com evoluciona el seu aprenentatge. L'eina que utilitzarà el mestre per a reflectir d'una manera més clara aquesta avaluació seran les reflexions que es vagin fent després de cada activitat. Com que el mestre haurà anat anotant les respostes dels alumnes, podrà tenir un registre escrit d'allò que van aprenent.

En finalitzar cada un dels blocs, els docents es reuniran per a compartir aquesta avaluació observada i anotada diàriament.

6.9.2. AVALUACIÓ FINAL

Per a cada bloc de la proposta, hi haurà una rúbrica, que es troba en l'annex VIII, que cada mestre haurà de contestar de cada nen per a avaluar què és allò que ha après. En cada una de les rúbriques, a part d'avaluar el contingut del bloc, també hi ha un ítem d'expressió oral i un altre d'expressió corporal.

Cada rúbrica té ítems avaluables amb mai, quasi sempre i sempre, on el primer val 1 punt, el segon 2 i el tercer 3. D'aquesta manera, es podrà obtenir una nota numèrica de l'avaluació final de l'alumnat.

Cada un dels tres docents encarregats de la proposta didàctica, emplenaran la rúbrica que els correspon i després es reuniran per a posar-les en comú i acordar una nota final per a cada un dels alumnes, depenent també de les anotacions i de les reflexions de les activitats.

7. CONCLUSIONS

El treball exposat va començar per la consciència personal de la necessitat que hi ha d'introduir de manera efectiva i real l'educació emocional dins les aules d'Educació Primària arran de les meves pràctiques durant la carrera. Vaig començar fent una recerca exhaustiva en diferents fonts per informar-me el màxim possible sobre què és l'educació emocional i com es pot treballar. Des del principi tenia clar que volia relacionar aquesta

educació amb l'eina de la dramatització, ja que tenia un interès personal clar per aquest àmbit.

Mirant en perspectiva des que vaig començar el present treball, me n'adono de l'evolució personal i acadèmica en relació als continguts treballats. Tinc una visió més crítica en relació a la importància de l'educació emocional, establint-se la base de l'aprenentatge, així com també de la necessitat que la dramatització estigui molt més present en les aules. Me n'he adonat de la poca presència que tenen aquests dos continguts dins del currículum actual d'Educació Primària i de la manca d'especificació sobre com treballar-los.

La major limitació del present treball ha estat el temps i l'espai d'elaboració, per tant, la idea mostrada suposa un primer pas per a la conscienciació emocional de l'alumnat, donant una primera eina com és el joc dramàtic. Es podria fer un projecte major recollint els nombrosos recursos que es poden trobar, incloent més blocs per a treballar altres aspectes relacionats com l'autoestima, habilitats per a la vida, autonomia, etc. Així com també fer participes a més matèries a fi que sigui un contingut transversal i tots els docents l'incloguin dins de la seva programació. És una mostra d'una proposta de feina de 13 sessions, però allò ideal seria que es continués fins a arribar a completar una planificació anual amb la finalitat de dotar als alumnes d'habilitats emocionals adients en diferents àmbits.

Si tingués l'oportunitat de continuar aquesta tasca també m'agradaria indagar més sobre el desenvolupament d'aquesta educació en les famílies. Penso que una part molt essencial en el desenvolupament d'un infant és el seu context familiar. Per tant, esdevé quelcom important traslladar aquest aprenentatge emocional a la llar.

Una fortalesa que considero d'aquesta feina és la sistematització del present treball. Està exposat de manera clara, desenvolupant en ordre cada un dels conceptes sustentats teòricament per nombrosos autors. Dels dos termes que sustenten el document es desglossen altres conceptes que han esdevingut importants per explicar què és l'educació emocional i de quina manera es pot treballar. S'ha fet una recerca en fonts molts diverses, tant online com a través de biblioteques, fet que ha ajudat en gran mesura a aquesta sistematització. Molts autors han estat els que m'han influït i m'han captivat, però destaco a Bisquerra com el referent clau del meu treball i del meu aprenentatge que anirà continuant.

Després de finalitzar aquesta tasca, puc afirmar que els objectius plantejats han quedat complerts. He realitzat una recerca que m'ha permès sustentar teòricament els dos conceptes clau, l'educació emocional i el joc dramàtic, superant els dos primers objectius relacionats amb la documentació i indagació del tema. A continuació s'ha raonat una clara afinitat sobre la dramatització com a eina per a treballar les emocions, aconseguint el tercer objectiu destinat a establir relacions entre els dos conceptes anteriors. Tot això m'ha permès tenir una base teòrica imprescindible per a presentar la proposta didàctica relacionant els dos ítems i poder assolir el darrer objectiu consistent en l'elaboració d'un seguit de sessions que treballin l'educació emocional a través del joc dramàtic.

Mentre assolía aquests objectius, he pogut desenvolupar la competència crítica sobre la pròpia producció i la informació que anava trobant, així com anar treballant l'autonomia personal a l'hora de realitzar la recerca. Tot el que he anat llegint dels diferents autors m'ha aportat maduresa intel·lectual respecte al tema tractat.

El treball m'ha ajudat a descobrir una realitat educativa sobre la qual vull saber més, a saber per on vull que continuï la meva formació acadèmica i a constituir-me millor com a futura mestra. Així doncs, ara toca fer una reflexió sobre la incidència que ha de tenir tot allò après en la pràctica diària de les escoles.

8. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Albaladejo, N., Algarra, L.D., Almendros, I., Barna, M.I., Bellod, N., Brotons, A., ... Vicent, M. (2014). *Cultivando Emociones 2. Educación emocional de 8 a 12 años*. Elda: Azorín.

Álvarez-Uria, A., Tresserras, A., Zelaieta, E., & Vizcarra, M. T. (2015). Juego, Teatro Y Educación Infantil. *Enseñanza & Teaching*, 33 (1), pp. 143–161. doi:10.14201/et2015331143161

Bisquerra Alzina, R. (2002). *Educación emocional y bienestar*. Barcelona: Praxis.

Bisquerra Alzina, R. (2011). *Educación Emocional. Propuestas para educadores y familias*. Bilbao: Desclée.

Bisquerra Alzina, R. (2018). Educació emocional: de la recerca a la pràctica fonamentada. *Revista Catalana de Pedagogia*, 13, 145–171. doi: 10.2436/20.3007.01.102

- Bisquerra Alzina, R. y Pérez Escoda, N. (2012). Educación emocional: estrategias para su puesta en práctica. *Avances en Supervisión Educativa*, (16), 1-11. Recuperado de: <https://avances.adide.org/index.php/ase/article/view/502>
- Boletín oficial del estado. (2019). *Código de Educación Infantil y Primaria*. Madrid.
- Cruz, P. (2014). *El juego teatral como herramienta para el tratamiento educativo psicopedagógico de algunas situaciones y necesidades especiales en la infancia*. UNED. Facultad de educación. Departamento de didáctica, organización escolar y didácticas especiales.
- Cruz, V., Caballero, P., & Ruiz, G. (2013). La dramatización como recurso didáctico para el desarrollo emocional. Un estudio en la etapa de Educación Primaria. *Revista de Investigación Educativa*, 31(2), 393-410. doi: 10.6018/rie.31.2.164501
- Gardner, H. (1995). *Inteligencias múltiples. La teoría en la práctica*. Barcelona: Paidós.
- González, D. (2015). La educación emocional y la interioridad en un aula inclusiva. *Quaderns Digitals*, 81, 24–38. Recuperado de: http://www.quadernsdigitals.net/index.php?accionMenu=hemeroteca.VisualizaArticuloIU.visualiza&articulo_id=11420
- González, J. (2015). Dramatización Y Educación Emocional. *Revista De Investigación Educativa* 21, 99–119. Recuperado de: <http://www.redalyc.org/html/2831/283140301006/>
- Llei Orgànica 8/2013, de 9 de desembre de 2013, per la millora de la qualitat educativa. *Butlletí Oficial de l'Estat*. Madrid, 10 de desembre de 2013, núm. 295.
- López, A., Jerez, I. i Encabo, E. (2009). *Claves para una enseñanza artístico-creativa: la dramatización*. Barcelona: Octaedro.
- Montero, M. (2016). Dramatización: la navaja suiza del profesor E/LE. *Foro de Profesores de E/LE*, 12, 167–172. Recuperado de: <http://foeole.es/revista/>
- Motos, T., & Navarro, A. (2003). El papel de la dramatización en el currículum. *Revista Articles*, 29, 10-28.
- Nuñez, L., & Navarro, M.R. (2007). Dramatización y educación: aspectos teóricos. *Teoría de La Educación. Revista*, 19, 225–252.

Real Decret 32/2014, de 18 de juliol, pel qual s'estableix el currículum de l'educació primària a les Illes Balears. *Butlletí Oficial de les Illes Balears*. Illes Balears, 19 de juliol de 2014, núm. 97.

Renom, A. (Coord.); Grup de Recerca en Orientació Psicopedagògica. (2007). *Educación Emocional. Programa para Educación Primaria*. Madrid: Wolters.

Tejado, B., & Romero, C. (2017). El juego dramático como estrategia de inclusión y de educación emocional: evaluación de una experiencia en educación infantil. *Cuestiones Pedagógicas*, 26, 145–160. doi: 10.12795/CP

9. BIBLIOGRAFIA

Albaladejo, N., et al. (2014). *Cultivando Emociones 2. Educación emocional de 8 a 12 años*. Elda: Azorín.

Bisquerra Alzina, R. y Pérez Escoda, N. (2012). Educación emocional: estrategias para su puesta en práctica. *Avances en Supervisión Educativa*, 16, 1-11. Recuperado de: <https://avances.adide.org/index.php/ase/article/view/502>

Bisquerra, R. (Coord.); Punset, E., et al. (2012). *¿Cómo educar las emociones? La inteligencia emocional en la infancia y adolescencia*. Barcelona.: Hospital de Sant Joan de Déu.

González, D. (2015). La educación emocional y la interioridad en una aula inclusiva. *Quaderns Digitals*, 81, 24–38. Recuperado de: http://www.quadernsdigitals.net/index.php?accionMenu=hemeroteca.VisualizaArticuloIU.visualiza&articulo_id=11420

Lozano, L., García, E., Lozano, L.M., Pedrosa, I. y Llanos, A. (2011). *Guía del Programa Escolar de Desarrollo Emocional (P.E.D.E.)*. Asturias: Materiales de Apoyo a la acción educativa.

Renom, A. (Coord.); Grup de Recerca en Orientació Psicopedagògica. (2007). *Educación Emocional. Programa para Educación Primaria*. Madrid: Wolters.

10. ANNEXES

Taula 11

Enumeració d'annexes

Annex	Títol
Annex I	Targetes per a la descripció emocional
Annex II	Fitxa de les fotografies dels alumnes
Annex III	Proposta a escenificar
Annex IV	Targetes amb situacions
Annex V	Targetes amb reaccions
Annex VI	Fitxa amb situacions conflictives
Annex VII	Cançó “Invencibles” Els Catarres
Annex VIII	Fitxes d'objectes
Annex IX	Avaluació final

ANNEX I: TARGETES PER A LA DESCRIPCIÓ EMOCIONAL

<ul style="list-style-type: none"> - Boca ben oberta - Llavis estirats cap amunt en forma d'arc - Ulls mig tancats - Cap lleugerament inclinat cap enrere <p><i>(Alegria)</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ulls ben oberts - Boca oberta en forma de O - Celles arquejades cap amunt - Arrues en el front <p><i>(Sorpres)</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Celles arquejades en forma de U - Arrues en el front - Boca tancada - Llavis lleugerament arquejats cap a baix <p><i>(Por)</i></p>
<ul style="list-style-type: none"> - Ulls lleugerament tancats - Boca tancada - Llavis arquejats cap a baix - Arrues en el front <p><i>(Tristesa)</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Mirada cap a baix - Boca tancada - Arrues en les galtes - Cap inclinat lleugerament cap a baix <p><i>(Vergonya)</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Cara relaxada sense cap arrua - Boca oberta lleugerament - Parpelles lleugerament tancades - Cap un poc inclinat cap a un costat <p><i>(Tranquil·litat)</i></p>

ANNEX II: FITXA DE LES FOTOGRAFIES DELS ALUMNES

FOTO DE L'ALUMNE	DESCRIPCIÓ DE L'EMOCIÓ
RECOMANACIONS	

ANNEX III: PROPOSTES A ESCENIFICAR

Dos amics caminen pel carrer i es troben amb una al·lota que li agrada a un d'ells.

Uns amics estan jugant a un parc i de sobte un nen que coneixen se'n riu d'ells.

Una parella va a un restaurant i un d'ells mentre menja es troba un pèl del cuiner.

Un nen arriba a casa i els pares el renyen perquè se n'ha anat i ha deixat l'habitació sense ordenar.

Dos nens estan parlant molt fluix perquè no volen que ningú els escolti. De sobte, arriba un amic i vol saber què diuen. Ells no li volen dir.

Un grup d'amics va parlant pel carrer quan, de sobte, un d'ells ensopega amb una pedra i cau al terra.

Una persona esta asseguda a un banc molt trista. Una altra persona passa per devora seu i la mira amb cara de fastig. Una altra persona ho veu i s'asseu devora ella i comencen a parlar.

Dos amics estan jugant i s'estan divertint molt. Riuen molt. Però arriba un mestre i els renya perquè fan massa renou.

ANNEX IV: TARGETES AMB SITUACIONS

SITUACIÓ 1	SITUACIÓ 2	SITUACIÓ 3
Estic jugant amb un objecte del meu company. Sense voler me cau i es romp.	Me n'he anat a jugar amb els amics i se m'ha oblidat escurat els plats.	Un amic em deixa un llibre per llegir i el perd.
SITUACIÓ 3	SITUACIÓ 4	SITUACIÓ 5
Jugant a futbol al pati romp un vidre de l'escola amb la pilota.	Fent la feina a classe me cau aigua a damunt la fulla i perd tota la feina que he fet.	Estic en un partit de bàsquet i fall el tir decisiu per guanyar.
SITUACIÓ 6	SITUACIÓ 7	SITUACIÓ 8
M'he comprat uns calçons que m'agraden molt i el primer dia que els duc es rompen.	El dia d'una excursió que me fa moltes ganes anar estic malalt.	El mestre proposa fer un treball per parelles i el meu millor amic vol anar amb un altre company.
SITUACIÓ 9	SITUACIÓ 10	SITUACIÓ 11
Estic a la fila per entrar a classe i trepitjo a un company.	Romp una fulla del quadern del meu company quan vull mirar la seva feina.	Li dic als meus pares que m'han castigat a l'escola per barallar-me amb un company.

ANNEX V: TARGETES AMB REACCIONS

1	2	3	4	5
Passa i s'atura davant de la persona mirant amb cara de fastig.	Actua amb indiferència. Passa de la persona que hi ha.	Li sembla agradable la persona i li somriu.	S'enfada pel que està fent l'altra persona. S'atraca i l'empeny.	Es posa trist quan veu la situació. Està decepcionat i amb molta tristesa.

ANNEX VI: FITXA AMB SITUACIONS CONFLICTIVES

1. El mestre me renya per parlar amb el company quan és ell que em parla a mi.
2. El meu amic m'ha perdut el meu bolígraf preferit.
3. He caigut enmig del pati i el meu company s'ha rigut de mi.
4. Se m'han banyat tots els deures amb la botella d'aigua i ara he de tornar a començar.
5. Els meus pares m'han castigat per una cosa que ha fet el meu germà.
6. El meu amic m'ha embrutat la meva camiseta preferida.
7. He perdut la meva polsera de la sort i tinc un examen demà.
8. A casa algú s'ha menjat el darrer tros de xocolata i em culpen a mi.

ANNEX VII: CANÇÓ “INVENCIBLES” ELS CATARRES

*jo i tu quin parell de capsigranys
viatjant per móns estranys
lluitarem contra gegants
amb les mans nues*

*lluny cavalcant per mil deserts
com "bandidus" a l'oest
descobrint nous continents
tot fent història*

*junts vam alliberar París
vam tombar el mur de Berlín
i navegant amb els víkings
empunyant l'antorxa*

*com si fóssim Bonnie and Clyde
o un parell de samurais
no ens farem enrere mai
fidels al repte*

*amb tu no hi ha dues nits iguals
no hi ha dubtes ni temors
no hi ha principis ni finals
invencibles(x4)*

*jo i tu som intrèpids navegants
a la conquesta dels set mars
pioners i agosarats
àvids d'aventures*

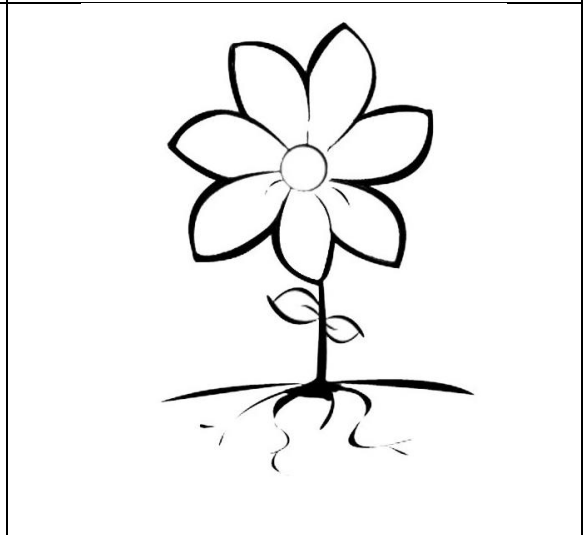
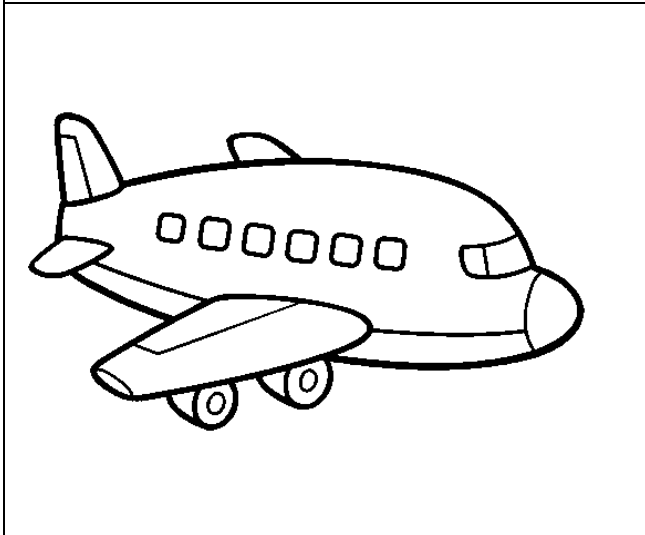
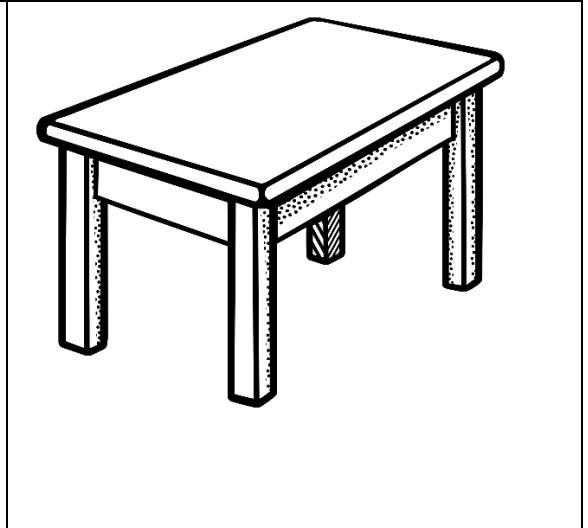
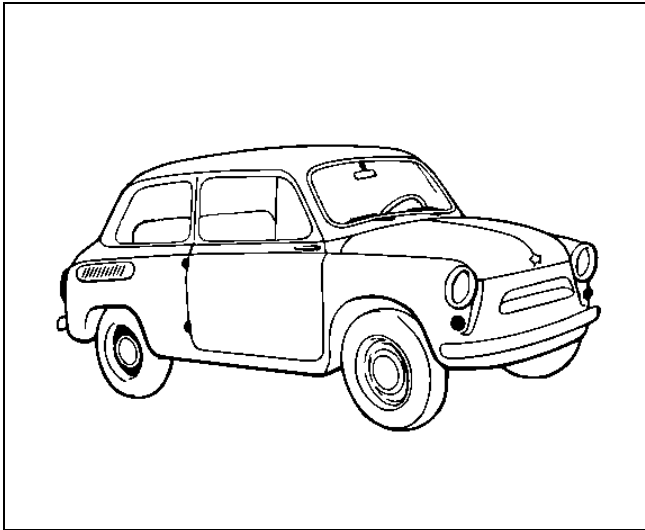
*com Neil Armstrong o James Cook
el desig d'anar més lluny
cap a móns desconeguts
i als seus misteris*

*junts no hi ha dues nits iguals
no hi ha dubtes ni temors
no hi ha principis ni finals*

*amb tu me'n vaig allà on em porti el vent
l'un al costat de l'altre som més forts i més valents
amb tu me'n vaig i escapem d'aquest present
que ha perdut tota innocència i la il·lusió de quan som nens.*

Els Catarres

ANNEX VIII: FITXES D'OBJECTES

ANNEX IX: AVALUACIÓ FINAL

Conscienciació emocional

ÍTEMS	MAI (1)	QUASI SEMPRE (2)	SEMPRE (3)
Expressa les seves emocions			
Identifica les diferents emocions			
Comparteix els seus sentiments			
Identifica els sentiments que li provoquen situacions determinades			
Sap diferenciar entre una emoció i una altra			
Representa les emocions de forma adequada			
Dramatitza situacions			
Participa en activitats de comunicació i expressió orals			

Regulació emocional

ÍTEMS	MAI (1)	QUASI SEMPRE (2)	SEMPRE (3)
Expressa les seves emocions de manera oral i a través de l'expressió corporal			
Té recursos per a resoldre problemes			
Posa en pràctica els recursos que anem treballant a les sessions			
Fomenta les emocions positives pròpies i dels altres			
Gestiona de manera correcta les seves emocions envers a conflictes			
Dona recursos per a ajudar a gestionar les emocions dels altres			
Participa en activitats de comunicació i expressió orals			
Dramatitza situacions			

Habilitats socioemocionals

ÍTEMS	MAI (1)	QUASI SEMPRE (2)	SEMPRE (3)
Escolta de manera activa als companys i als mestres			
Té empatia cap als altres			
Respecte als altres			
Ajuda en la mesura del que pot als altres			
Sap treballar en equip			
Utilitza el cos i el moviment per comunicar emocions i sentiments			
Adquireix capacitats expressives i creatives que ofereixen l'expressió corporal i la dansa com una forma d'interacció social.			
Posa en pràctica les habilitats que es treballen a les activitats			